

steg

Tidsskrift for kristen folkehøgskole nr 4 • 2018 • 82. årgang

TEMA: Kreativitet

Kreativitet skremmer side 7
Introverte i folkehøgskolen side 18

Vi skaper fordi Gud skapte

Det er kreative ideer og kreative personer som skaper noe nytt i denne verden, enten det gjelder forskning, vitenskap, teknologi, eller kunst og design. Hadde det ikke vært for kreativiteten, ville verden vært nokså lik fra en tid til en annen.

Apropos tid, den tiden er kanskje likevel over da ordet kreativitet var på moten? Mitt inntrykk i dag er at vi er litt tvetydige når vi snakker om kreativitet, noe flere av artiklene i dette nummeret gjenspeiler.

Nei, vi bør ikke ha som mål at alle hele tiden skal være så veldig kreative. Når jeg handler mine varer på Kiwi, ønsker jeg at personen som sitter i kassen følger regler og rutiner. Jeg har verken lyst eller behov for at den personen er veldig kreativ. Samtidig ønsker jeg at min lokale butikk skal overleve. Kanskje noen der bør være kreative når det gjelder markedsføring og nye tanker for hvordan butikken stadig skal være et interessant sted for meg å handle mine varer på?

Jeg tror vi alle i folkehøgskolene må bidra til at kreativitet blomstrer der den bør blomstre for at vi selv ikke skal stagnere eller dø. Et kreativt miljø preges av visse faktorer. Kreativitet på sitt beste fører oss inn i noe nytt og godt som vi ikke ante var mulig, mens kreativitet på sitt verste skaper kaos og forvirring der vi hadde trengt stabilitet. Kreative prosesser bør heies på, og samtidig styres slik at de ikke kommer ut av kontroll.

Kreativitet handler om «å skape». I kristen sammenheng snakker vi om Gud som Skaperen. Og siden menneskene er skapt i Guds bilde, og dermed likner på Gud, er skapelse noe helt naturlig for oss. Ja, en gudgitt gave. Vi fortsetter å skape fordi vi har noe av Gud i oss. Det er fint å tenke på. •

Jesaja 65, 17-18:

**Se, jeg skaper en ny himmel og en ny jord.
Ingen skal minnes de første ting,
ingen skal tenke på dem.**

**Gled og fryd dere til evig tid
over det som jeg skaper!
For se, jeg skaper Jerusalem om til fryd
og folket der til glede.**

Tom Arne, redaktør steg

Steg - tidsskrift for kristen folkehøgskole

Utgitt av Noregs Kristelege Folkehøgskolelag (NKF) og Informasjonskontor for kristen folkehøgskole Øvre Vollgate 13, 0158 Oslo

Telefon: 22 47 43 00

E-post: nkf@ikf.no

NKF på nettet: www.folkehogskole.no/nkf

Mål og visjon:

steg - tidsskrift for kristen folkehøgskole er medlemsblad for NKF, men har også som mål å nå ut til en bredere leserkrets både i folkehøgskolen, skoleverket, media og i samfunnet. *steg* skal være et blad for faglig fornyelse, inspirasjon og debatt knyttet til de kristne folkehøgskolenes hverdag, pedagogikk, formidling av kristen tro og arbeid med dannelse.

Utgivelser: Fire nummer i året

Redaktør: Tom Arne Møllerbråten

tom.arne@sagavoll.no

Telefon: 91 57 11 57

Journalist: Marit Asheim

Redaksjonsråd:

Tom Arne Møllerbråten

Marit Asheim

Andreas Melberg

Eleni Maria Stene

May Brit Drivdal

Sture Vareide

Design: Kristin Skeie Antoine, KSA_design

Trykkeri: 07 Media AS

Forside illustrasjon: Karoline Holhjem

Abonnement: Kr 200,-

Norges Kristelege Folkehøgskolelag (NKF)

Gunnar Birkeland, (leder NKF)

Ånen Tveit, Alta

Geir Ertzgaard, Solborg

Hilde Stavnem Børud, Stavern

Ingrid Rødset, Ålesund

Informasjonskontor for Kristen Folkehøgskole (IKF)

Kjell Konstali, Solborg (leder)

Erling Helland, Bakketun

Gunnar Birkeland, (leder NKF)

Anne Apesland, Grenland

Jens Rindal, Valdres

Sekretariat

Andreas Melberg, daglig leder, *andreas@ikf.no*

Marit Asheim, informasjonsrådgiver, *marit@ikf.no*

Johan Smit, økonomirådgiver, *johan@ikf.no*

Hilde Haugen, administrasjonssekretær, *ikf@ikf.no*

Marie Wiland, rådgiver skoleutvikling, *marie@ikf.no*

Mette Røstum, informasjonsrådgiver, *mette@ikf.no*

Terje Wehus, informasjonsrådgiver, *terje@ikf.no*

Innhold

- 4 **Kreativt samspill**
- 6 **Fra lyrikkens verden**
- 7 **Kreative fag åpner opp for å forstå ulikhet**
- 12 **Hvor viktig er kreativitet**

14 **Hva er et kreativt arbeidsmiljø?**

18 **Ingen introverte i folkehøgskolen**

22 **Kreativitet mellom hype og håp**

25 **- Folkehøgskolene bidrar til et varmere samfunn**

28 **Unge ønsker, men frykter også forandring**

31 **Stian Kilden Aarebrot: Nåden hjelper oss å handle riktig**

35 **Bok: Utdrag fra «Kunsten å forme livet»**

36 **Folkehøgskoleforskning - fortid, nåtid og framtid**

38 **Bok: Unge menn tar tak i livene sine - etter å ha hørt på Jordan B. Peterson**

40 **Bok: Omgitt av idioter**

41 **Tipset: Haugegunn-appen**

42 **Manus til morgensamling**

44 **Sett frå Botn: L for lavmål**

46 **Vandringer i skapelsen**

Kreativt samspill

Av Andreas Melberg,
daglig leder i NKF og IKF

På banen var Erik Mykland fotballens kreative konge på 90-tallet. Heldigvis hadde Norge også solide Rune Bratseth som gjorde det enkle og forutsigbare. Det ble et godt lag av forskjellene.

Kreative spillere på et lag skaper ofte åpninger og rom for andre. De sender pasninger som løser opp situasjoner og vender spillet når det låser seg på et felt av banen. Det gir andre arbeidsrom. Dersom alle er kreative, oppstår komplett forvirring på fotballbanen. Lagets spiss går aldri på de forutsigbare løpene som den kreative pasningslegger er avhengig av. Keeperen blir som Colombias Higuaita som spektakulært reddet ballen med helen i en viktig VM match. Det oppstår usikkerhet.

Balanse. Det er balansen som gir det perfekte lag. Rollene fordeles og vi kjenner og aksepterer hverandres ulike kreative kraft. Det er rom som skal avdekkes når playmakeren beveger seg fritt på banen. Den gode lagspilleren ser hullet og fyller inn. Nesten usynlig, men like viktig. Magikeren Drillo analyserte og så både den kreative, men også de som arbeidet uten ball.

Kreativ hyllest. Folkehøgskolejobben er en gave til de kreative. Her kan ideer, både

for skolen og den enkelte få stort spillerom. Linjer popper opp og nye undervisningsmetoder blir testet. Nærmest grenseløs nytenking skal heies frem. Etter 15 år på samme skole opplevde jeg alltid nye middagsretter og vaktmestre som fant kreative løsninger på praktiske utfordringer. Nye valgfag; «Baklengs kappgang» «Filosofisk badstue» og «Søvnteknikk». Ikke alt det kreative hadde lang holdbarhet, men det beste ble tatt videre og polert. Andre skoleslag tar til seg pionerarbeid, kreative metoder og folkehøgskolens fag. En kreativ hyllest.

Stabil – og best. Heldigvis finner vi spillere som Bratseth og Leonardsen ute på lagene til folkehøgskolen. De som alltid gjør jobben stabilt, uten uvante krumspring og med evne til å se der noen kreative sjeler har gått vekk fra sin posisjon. Det er vakkert å merke at de fyller inn og tar plassen og gjør det mulig for playmakeren. Gjør en skikkelig ærlig jobb og gleder seg over at dagen i dag har mange av de samme oppgavene som dagen i går. Det kan være en lærer som alltid

holder koken med et vellykket valgfag år etter år, eller økonomilederen som gir samme presise analysen hvert år.

Samspill. Kreativitet og forutsigbarhet finnes i alle yrkesgrupper på skolen. Det er blandingen av laget som gjør oss gode. Ofte er det lettest å hylle det kreative, la seg fascinere og peke på dem som suksessfaktorer. Det er toppers! Men like viktig er det å gjøre som Drillo. Analysere og trekke frem de som også løper utenfor rampelysets kreative magi. Det mest utrolige kan skje dersom vi ser, tåler og begeistres av slike forskjeller innad i laget. Være glad for at noen tenker nytt og noen tenker på tanker som er tenkt. Det blir godt og kreativt samspill av slikt! •

«Det mest utrolige kan skje dersom vi ser, tåler og begeistres av slike forskjeller innad i laget. Være glad for at noen tenker nytt og noen tenker på tanker som er tenkt.»

Foto: Izuddin Helmi/Adnan, Unsplash.com

Fra lyrikkens verden

Å skrive dikt

Nei da – det er ikke vanskelig å skrive dikt,
det er umulig.

Tror du jeg ellers hadde holdt på med det
i over 40 år?

Prøv bare, prøv
å sette vinger på en stein, prøv
å følge sporet etter en fugl
i lufta. •

Hans Børli
Fra diktsamlingen «Siste dikt», 1991
Trykt med tillatelse

Foto: Jan Kahanek, Unsplash.com

Kreative fag åpner opp for å forstå ulikhet

- men kreativitet oppleves av mange som skummelt

<< Ingvild Byre Guddingsmo har alltid vært kreativ selv. Nå merker hun hvordan ungdom stadig vegrer seg for både ordet og oppgaver uten fasit. Det haster å gjøre kunst og håndverk gøy igjen.

Av Marit Asheim, journalist og informasjonsrådgiver i IKF

har i oss. Som alle andre egenskaper, må det trenes om man skal bli god. Du kan øve opp et kreativt blikk, smiler hun.

God kjennskap til folkehøgskolen.

Temaet engasjerer, og det er ingen tvil om at vi har funnet rett person til å bidra i dette nummeret av *steg*. Ingvild brenner for håndverk, og snakker seg fort varm. Gjennom de to siste årene har hun bygget opp en ny kreativ linje på Bakketun folkehøgskole: «Esthetics». Før hun kom hit var hun lærer på linja «Kreativ design» ved Sagavoll folkehøgskole, og hun har selv vært fotoelev på Sunnfjord folkehøgskule. Det mangler med andre ord ikke på folkehøgskolekjennskap.

– Jeg tror den største faktoren som kan være med på å hemme kreativitet er stress, eller det å ha for mange tanker i hodet. Skal man skape noe må man være tilstede, sier Ingvild.

Kreativitet skremmer. Det er ikke uten grunn at ordet kreativ eller kreativitet mangler i linjenavnet på Bakketun. Ingvild opplever stadig at det kan virke skremmende. Ordet kunst har litt den samme effekten, det blir for stort.

– På Sagavoll leste jeg i flere søknader formuleringer som «jeg søker denne linja selv om jeg ikke er så veldig kreativ». Det ble derfor viktig for meg å få bort ordet i navnet

på linja jeg skulle forme her, sier hun.

Ingvild har vært opptatt av å skape en breddelinje, med mange typer håndverk, nettopp for å få frem mestringsfølelsen hos elevene.

Generasjon prestasjon. – Jeg ser tydelig hvordan det å få en kreativ utfordring er vanskelig for elevene. Generasjon prestasjon sliter litt med oppgaver som ikke har fasit. De ser hele tiden for seg et bra resultat, og synes det er vanskelig å komme i gang. Redde for å ikke gjøre det bra nok, forteller hun.

En malingsoppgave hvor man blir bedt om å «leke med farger» er vanskelig, mens å sy noe etter et gitt mønster er enklere å komme i gang med. På veien forsvinner mye av kreativiteten, det å sette sitt eget preg på noe.

– Ingen hater tegning på barneskolen. Vegringen kommer inn i løpet av ungdomsskolen. Med en gang presset om at resultatet skal ligne på noe kommer, tror jeg 90 prosent av elevene detter av. Skal vi unngå å miste interessen for formingsfaget, må man treffe ungdommen på en annen måte. Det handler om å øke bredden i innholdet, slik at alle finner noe de liker. Faget er så mye mer enn tegning, sier Ingvild.

Respekt for faget. Selv har Ingvild gått både Kunstfagskole i Trondheim, og tatt en

«Kreativitet er medfødt, og noe vi alle har i oss. Som alle andre egenskaper, må det trenes om man skal bli god.»

faglærerutdanning på Notodden. Fremdeles har hun en iboende trang til å lære nye ting. Og jo mer hun mestrer en ny metode, jo forttere blir hun både oppslukt og gira. Entusiasmen smitter.

– Jeg ville gi noe av engasjementet videre, derfor var valget om å bli lærer ganske klart. Jeg merker at jeg blir inspirert av elevene og hva de tenker, sier Ingvild.

Hun mener det er viktig med dedikerte lærere dersom kunst og håndverk skal få tilbake noe av statusen i skolen.

– Det gjøres en veldig viktig jobb i grunnskolen. Hvis faget ses på som et «frikag» eller «tullefag» allerede der, har vi en lang vei å gå med ungdommen senere. Det handler jo også om våre fremtidige elever i folkehøgskolen, sier Ingvild.

Lærere som kan faget. Hun har flere

venner som jobber som lærere, med en helt annen fagbakgrunn enn henne selv. Ingvild har mange eksempler på at de har blitt kastet inn i undervisning i formingstimer.

– Det virker nesten som om hvem som helst kan hoppe inn i en formingstime. Skal man ta vare på faget er det viktig med lærere som både kan og vil lære bort. Vi vet alle hvor fort engasjement smitter, fortsetter hun.

– I et kreativt fag er det avgjørende med en lærer som selv liker slike aktiviteter. Ikke en som er tvunget inn i oppgaven. Jeg ville for eksempel ikke trivdes om jeg ble satt til å undervise i en historietime. Vi trenger faglærere, understreker hun.

Nødvendig kreativitet. Ingvild mener håndverk er et av få fag som alle kan oppleve mestring i, helt uavhengig av nivå og ferdigheter. At det ikke er én fasit på oppgaver, gjør

at flere kan slappe av og være seg selv. Prøve og feile. Hvis de blir gitt rom for det.

– Den kreative prosessen er viktig for både hode og kropp, og det ligger mye mestring i å lage noe selv. Samtidig kan det være et fag med mye frustrasjon. Det er ikke alltid sluttproduktet blir slik du først hadde tenkt, sier Ingvild.

– Men det å jobbe gjennom frustrasjonen og deretter fullføre et produkt, det gir mestring. En prosess som er overførbar til alle andre fag, fortsetter hun.

– Samfunnet hadde vært så lite fargerikt uten kreative fag. Vi hadde alle vært helt like!

Når kreativitet oppleves skummelt, tar hun oppgaven med å ufarliggjøre det på strak arm.

– Det er lett å forstå at ordet kreativitet eller kreativ virker skremmende. Særlig siden de færreste knytter positive assosiasjoner eller opplevelser til det. Da blir det vår >>

«Samfunnet hadde vært så lite fargerikt uten kreative fag. Vi hadde alle vært helt like!»

« oppgave som lærere å gjøre det mindre farlig, sier Ingvild.

– Jeg snakker hele tiden om «å se muligheter» til mine elever. At de skal trene opp evnen til å se hva de har rundt seg, og hva det er mulig å få til med det. Så kan de selv oppdage etter hvert at det er det samme som kreativitet, smiler hun.

– «Hva kan vi lage av dette her?» er et mye bedre utgangspunkt enn «tenk kreativ!».

Folkehøgskole uten kreative fag?

– Jeg opplever at man gjennom kreative fag får en helt annen forståelse for folk, og for det å være ulike. På skolen her ser man tydelig hvordan elevene i klassen støtter hverandre, og blir glade når andre opplever mestring. Det gjelder både på scenen og i formings-salen, forteller Ingvild.

Hun mener slike klasser blir en mer all-sidig gjeng, og knytter bånd på flere nivå. Folkehøgskolene hadde vært fattige uten.

– Elevene er ikke så fokusert på *bare* seg selv, men vender blikket mer opp og ut. De er så forskjellige, og stiller med veldig ulikt utgangspunkt. Det gjør at det blir lite måling opp mot hverandre, men heller gjensidig beundring for det man får til, fortsetter hun.

Egenskaper det er godt å ta med seg videre i både utdanning og jobb.

– Jeg tror elevene våre blir mer åpne for andre som ulike seg selv. Det er gull verdt å ta med seg videre!

Lyst til å utvikle seg. Mange av Ingvilds elever kommer til skolen med en lyst til å bli mer kreative. De forteller om liten tid i en travel hverdag. Mange aktiviteter og håndverk virker spennende, men de har aldri hatt muligheten til å prøve.

– Jeg tror mange av formingsfagene vil komme tilbake. Kanskje også i nye former? sier Ingvild.

Hun gleder seg over flere folkehøgskolelinjer som har fått oppsving de siste

«Jeg merker at jeg blir inspirert av elevene og hva de tenker.»

årene, og sikter til fag som tegneserie, cosplay og vikinglinjer.

– Dette er alle håndverklinjer, og flott å ha i folkehøgskolen. Samtidig er jeg redd for at enkelte retninger kan bli for snevre. At de henvender seg til en liten målgruppe og blir nisjefag. De er populære, men bare for en bestemt gruppe, sier hun.

– Jeg opplever at det er nettopp bredden

som kan være med på å gi mestring til flere elever, og mener det er viktig å bevare bredde-linjene. Ulike elever opplever ulike deler av faget som mest givende. Skal de finne hva som er deres felt, må de prøve seg frem gjennom ulike aktiviteter, fortsetter Ingvild.

– Så får det bli vår oppgave å gjøre bredde-linjene attraktive for flere søkere! •

Ingvild har vært opptatt av å skape en bredde-linje, med mange typer håndverk, nettopp for å få frem mestringsfølelsen hos elevene.

Hvor viktig er kreativitet?

Mange folkehøgskolefag regnes som kreative. Vi har spurt fire lærere om hvor viktig kreativitet er i deres fag? Og hva hemmer/fremmer kreativitet?

Av Marit Asheim, journalist og informasjonsrådgiver i IKF

Sture H. Vareide

Lærer, Rønningen folkehøgskole:

Hvor viktig er kreativitet i ditt fag?

– Kreativitet er ryggraden i faget mitt – både for min egen undervisning og for elevens prestasjoner i faget.

Hva hemmer, og hva fremmer, kreativitet?

– God fantasi, litt galskap og positivitet fremmer kreativitet, mens passivitet, utrygghet og negativitet hemmer det. •

Hva hemmer, og hva fremmer, kreativitet?

– Jeg liker egentlig ikke å bruke ordet kreativitet. Føler mange i møte med ordet sier «nei, jeg er ikke kreativ» og setter seg selv til side. For meg hemmer ordet kreativitet kreativiteten! Overfor elevene mine bruker jeg heller ord som: gode ideer, forslag eller nytenking. For ideer har de fleste, og for at de skal komme fram, er det viktig at nye ideer blir mottatt på en god måte, at nødvendig utstyr og materiell er tilstede, og at en føler at en kan bidra aktivt. Skaperglede er heller et ord jeg bruker, jeg føler det rommer mer positivitet! •

Linda Aannø

Lærer, Solborg folkehøgskole:

Hvor viktig er kreativitet i ditt fag?

– Jeg har linjen Klær, mote og design, og der er faktisk ikke kreativitet så viktig. Vi lærer et fag/håndverk og undervisningen er lagt opp slik at elevene blir god til å sy/ sy klær i løpet av året. Etterhvert som fagkunnskapen øker, blir oftest elevene mer og mer kreative, fordi de har kunnskapen i bunnen og vet hvordan de skal få til ting.

Lindis Haaland

Lærer, Nordhordland folkehøgskule:

Hvor viktig er kreativitet i ditt fag?

– I dansefaget er kreativitet utrolig viktig. Selv om elevene som regel lærer samme dans i timene, er det spennende å se hvordan de tolker trinnene som er gitt. Resultatet blir alltid ulikt fra elev til elev, og fra elevgruppe til elevgruppe. Kreativitet er spesielt viktig når elevene selv skal lage danser. Da må de finne på trinn selv og finne musikk som passer. Og kanskje skal dansen fortelle en historie eller passe inn i et tema.

Hva hemmer, og hva fremmer, kreativitet?

– Det som kan hemme kreativitet i dans er for eksempel at kroppen ikke fysisk klarer visse trinn og triks som man ser for seg. Å skulle lage en dans som skal passe til et gitt tema, kan både være hemmende med tanke på at man ikke kan gjøre akkurat som man vil, men kan også virke fremmende da man kan få mange gode ideer ved å ha et tema som utgangspunkt.

– Det som fremmer kreativitet i dans er oppmuntring til å finne sin egen stil gjennom improvisasjon, arbeid i mindre grupper og å lære ulike stiler. Det er også veldig lærerikt å se på forestillinger, eller noe så enkelt som å se dansevideoer på Youtube – og hente inspirasjon derfra. Musikk kan også hente frem bevegelser i kroppen. •

Linn Byberg

Lærer, Hedmarktoppen folkehøgskole:

Hvor viktig er kreativitet i ditt fag?

– Som lærer på linja KREATIV, må jeg vel si at kreativitet er ekstremt viktig! :) Det handler om å være åpen for nye ideer, søke ny inspirasjon og tørre å gjøre ting på nye måter.

Hva hemmer kreativitet:

- likegyldighet
- vaner
- travelhet
- trøtthet

Hva fremmer kreativitet:

- nye impulser
- fokus
- vilje til å lære

Hva er et kreativt arbeidsmiljø?

Av Tom Arne Møllerbråten

Kreativitet og galskap viser seg å ha visse vesentlige ting felles ved at man er villig til å utfordre det bestående og vurdere «ville» ideer. Men for at noe skal betegnes som kreativt, må likevel to kriterier innfris. Det første er originalitet, det andre er verdi. Originalitet alene holder ikke.

Universitetsforlagets serie *Hva er* er en gullgruve for oss nysgjerrige folk. Professor Geir Kaufmann ved Norges Handelshøgskole skrev i 2006 boken *Hva er kreativitet?* Boken har senere kommet i mange opplag og deler av boken er også postet på nettsider som psykologisk.no. Jeg anbefaler selvfølgelig alle å lese boken selv, men vil her gjengi noe av det som er særlig relevant for folkehøgskolene våre. Et subjektivt utvalg, men jeg legger vekt på undervisning og arbeidsmiljø.

Post It. La oss begynne med noe som har blitt en slags grunnfortelling om kreativitet. Mange har sikkert hørt om hvordan selskapet 3M kom fram til Post It-lappene. Selskapets kjemiker skulle lage et ekstra sterkt lim, og satte i gang et skikkelig eksperiment med kjemikalier for å oppnå dette. Det gikk helt galt. Limet satt ikke fast i det hele tatt. Altså en mislykket oppfinnelse. En annen kjemiker i selskapet ledet et sangkor. Han brukte papirslipper i sangboken sin for å holde rede på hvor sangene de skulle synge stod. Men disse

slippene datt ut hele tiden. Plutselig kommer han på at han kunne bruke noe av limet, det mislykkede limet, til å holde disse slippene på plass. Dermed var 3Ms store suksess skapt, Post It-lappene. Det man hadde funnet opp, ga ikke umiddelbart verdi for det det var tenkt til, men når noen flyttet det over til et helt annet område, ble det straks både originalt og verdifullt.

«Dette er det vi i kreativitetsforskningen kaller *innsikt*, og som består i at man plutselig ser et problem fra en helt ny vinkel, eller at en helt ny løsning plutselig 'ramler ned i hodet på en'». Kaufmann skriver videre at i den senere tids kreativitetsforskning «har vi sett en sterkt stigende forståelse for at sosiale omgivelser både i oppvekst, i skole og universitet og på arbeidsplassen har stor betydning for kreativitet, i noen tilfeller helt kritisk». 3Ms sjef, William L. McKnights ledelsesfilosofi var en «ubøylig tro på at dersom ledelsen er intolerant og destruktivt kritisk når det blir gjort feil, så er det høy risiko for å drepe kreative initiativer som kan gi stor fremgang og gevinst», skriver Kaufmann.

>>

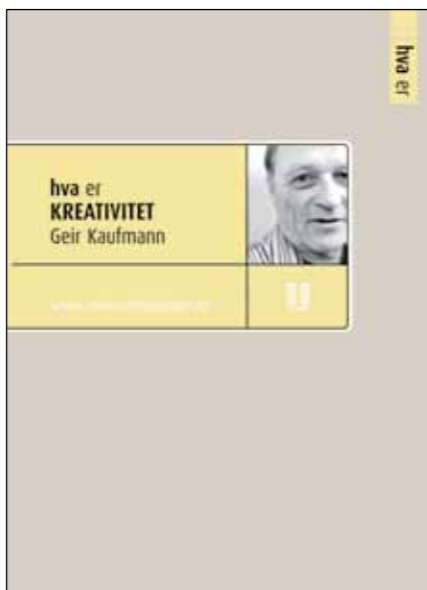
<< Gunstig klima for kreativt arbeidsmiljø. Hva er gunstig klima for kreativitet?

Den svenske organisasjonspsykologen Göran Ekvall har kommet fram til ti sentrale dimensjoner. Teksten til disse ti punktene er i sin helhet hentet fra Kaufmanns bok (side 129-132):

1) Utdfordringer. På samme måte som at det har betydning for barns kreativitet at de får spennende og store, men overkommelige, utfordringer, gjelder dette for personer i arbeidsmiljøet. I mange studier viser det seg faktisk at denne faktoren er den mest utslagsgivende av samtlige. Høy skåre på utfordringer gir et arbeidsmiljø preget av høy motivasjon, arbeids glede og en tilfredstillende følelse av mening med det man gjør. Lav skåre fører til apati, likegyldighet og generelt manglende interesse for både arbeidet og organisasjonen.

2) Frihet. Dette dreier seg om den selvstendighet i beslutninger og atferd som individet rår over i forbindelse med sine arbeidsoppgaver. I organisasjoner som skårer høyt ser man stort innslag av diskusjon, smidighet i individuell jobbutforming, initiativ og beslutningskraft. I de organisasjonene som skårer lavt er folk mer passive, fiksert i instruksjoner og opptatt av å jobbe innenfor satte rammer i opplegg og i tid.

3) Idéstøtte. Dette er en typisk lederfaktor, og har å gjøre med hvordan leder og kolleger, men særlig førstnevnte, møter forslag om nye ideer. Selv om en idé skulle være litt underlig, og kanskje er fremsatt litt for impulsivt, er det ingen god idé å si noe slik som at «dette er den dummeste ideen jeg har hørt så langt i år!» De som oppgir høy skåre for denne dimensjonen opplever mottakelighet for sine ideer, at de blir lyttet til, får konstruktive tilbakemeldinger og møter generelt positive holdninger til nye ideer. I de organisasjonene som skårer lavt, ser man det typiske «automatiske nei», fokusering på det som kan være feil eller negativt med forslag, en ren fiksering på å finne feil og for all del å unngå å gjøre feil, og forskjellige typer av hindringer for å bringe nye ideer til torvs. Disse kan ofte være av organisasjonspolitisk karakter.

4) Tillit. Akkurat som foreldre til barn som utvikler seg kreativt, viser stor tillit til barn-ets evne til selvstendig mestring og problemløsning, markerer denne holdningen seg også i organisasjoner med godt organisasjonsklima. Organisasjoner som skårer høyt har arbeidstakere som våger noe, som tar initiativ, som tør å vise åpenhet og være aktive i sin kommunikasjonsaktivitet. I de som ligger lavt ser vi utbredt mistenksomhet, sterk frykt for å gjøre feil, utnyttelse av andre, stjeling av ideer og liknende.

5) Livlighet. Livlighet dreier seg om generelt stor og variert aktivitet og mange begivenheter. Høytskårende organisasjoner utmerker seg med at de har mange nye aktiviteter (kursjer, blåtur, foredrag av kjent person og lignende), det er tankebrytninger i slike miljøer, og generelt stort «driv». I de som skårer lavt, går tingene nokså langsomt for seg, det er få eller ingen overraskelser, få prosjekter og få planer.

6) Lekenhet. Dette er et element som alltid blir trukket frem i forbindelse med generelle diskusjoner om kreativitet, og vi har støtt på det flere ganger allerede. Eksperimentelle studier har for eksempel vist at en liten forperiode med lek før man leser et van-

skelig problem som krever mye kreativitet, gir bedre resultater enn en forutgående nøytral aktivitet. Organisasjoner med høy skåre på kreativt klima utpreges av mange innslag av moro og humør, det spøkes, vitses, og mange «sprø» ideer kastes frem. I lavtskårende organisasjoner er det mye alvor, en generelt tung stemning, og spøk og vitsing anses som upassende.

7) Debatt. I kreative organisasjoner er det stor takhøyde, motstridende oppfatninger, ideer og erfaringer slippes frem, og diskusjonstemperaturen kan bli temmelig høy. Dette er en typisk «positiv konflikt»-faktor, og er svært viktig å stimulere frem. Det fører til at mange ulike røster slipper frem, og et arbeidsmiljø som generelt er preget av stor forslagsiver. Hos lavtskårende finner vi stort innslag av autoritære omgangsformer, og at det generelt ikke stilles spørsmål ved ting, gjerne fordi dette oppfattes som «illojalt» eller lignende.

8) Fravær av personlige konflikter. Der som konfliktfaktoren krenger over fra det saklige idéplanet og glir hovedsakelig over i utbredelse av personlige, emosjonelle spenninger, med makt og spill, havner vi fort i det som kan bli sterkt negative miljøer generelt, og som særlig rammer kreativiteten hardt. I slike organisasjoner er innslaget av intriger, bakholdsangrep og slarv svært utbredt. Studier av Harvard-professoren Teresa Amabile viste at et sterkt innslag av makt og politikk, bakspill og intriger var den mest følsomme faktoren for kreativitet i en forsknings- og utviklingsbedrift.

9) Risikotoleranse. Her er vi inne på et vanskelig, men til gjengjeld svært viktig felt. På den ene siden er det slik at kreativitet med nødvendighet forutsetter en relativt høy grad av risiko. På den annen side er risiko forbundet med at man øker sannsynligheten for tap. Det er ikke lett å finne grensesnittet her. Organisasjoner som er utpreget innovative, utmerker seg imidlertid med at de har relativt høyere evne til å tåle usikkerhet enn de som er mindre fremgangsrike og ny-

Foto: G. Crescoli, Unsplash.com

skapende. I organisasjoner som skårer høyt ser vi gjerne rask handling, at de reagerer på nye ting som skjer, og at de utforsker mer enn de utreder. Det kan være en liten tankevekker for oss her i Norge som utpreger oss ved relativt lav RoU-satsing. Det taper vi sikkert på. I de som skårer lavt, finner man et klima som er preget av forsiktighet, mye utredningsvirksomhet og mange garderingstiltak.

10) Idétid. Her står vi også overfor en vanskelig balansegang. På den ene siden vet vi gjennom en rekke studier at kreativitet, særlig den form for kreativitet som er i virksomhet i den tidlige utforskende fasen, krever mye ro og tid. På den annen side er tid en kostnadsfaktor og kan snart dra på seg atskillige dimensjoner her. Interessant nok finner man i nyere studier at mens det er riktig at kreativitet i tidlig idéutviklingsfase er svært negativt følsom overfor ytre press, stress og tidsknapphet, er den senere, i implementeringsfasen, tvert imot positivt ladet med tanke på denne typen faktorer. Her kan man faktisk vinne på å snu tids- og pressmønsteret. Dette er en

viktig innsikt å ha med seg i betraktningen om idétid, og den kan gjøre det lettere å finne det riktige grensesnittet her.

Læreregenskaper som fremmer og hemmer kreativitet. I vår sammenheng som folkehøgskoler kan det også være interessant å se litt resultatene av en studie gjort på høyere utdanning i USA (Av J.S. Dacey & K.H.Lennon, side 111-113 i Kaufmann).

Lærere som fremmet kreativitet hos sine studenter, hadde følgende egenskaper:

- Behandlet studentene som individer
- Oppmuntret studenter til selvstendighet
- Fungerte som modell
- Viet betydelig tid til studentene utenfor klassetimene
- Formidlet at toppytelser var forventet, og at de var oppnåelige
- Var entusiastiske
- Aksepterte studentene som likeverdige
- Belønnet direkte studentenes kreative prestasjoner
- Var en levende, interessant og dynamisk

- lærer
- Topp på tomannshånd

Vrengbildelisten så slik ut:

- Tok motet fra studentene (avvisende og destruktivt kritisk til studentenes forsøk på å komme frem med egne, kreative ideer)
- Var usikre (gjærne kombinert med sarkasme og overkritisk holdning)
- Manglet entusiasme
- La vekt på drill-læring
- Var dogmatiske og rigide
- Holdt seg ikke orientert i faget; generelt inkompetente
- Hadde snevre interesser
- Var ikke tilgjengelige utenfor klasse- og forelesningslokaler

Alt her er jo ikke direkte overførbart til vår folkehøgskolehverdag, men vi finner nok gjenkjennelse i mye av det, likevel. Å fremme kreativt arbeidsmiljø på våre skoler, og å fremme kreativitet hos våre elever, kan stå som mål å strekke seg etter. •

Intervju med Hans Eskil Vigdel

Ingen introverte i folkehøgskolen

«Å sitte alene ved et av de store vinduene ble min oase.»

Er folkehøgskoleåret for intenst? Har vi et ekstrovert ideal som bare legger stein til byrde for slitne ungdommer som trenger det hvileåret vi er så redde for å si at et folkehøgskoler er – og spesielt den halvparten av elevene våre som kan betegnes som introverte? Noen ganger lurer jeg på det. Så jeg ringer Hans Eskil Vigdel. Han har skrevet boken *Ingen introverte i himmelen*, om det å være introvert i ekstroverte miljøer etter sine erfaringer som medlem av Jesus Revolution i fire år. Jeg avtaler et møte med ham, og ber ham tenke litt på hvordan han syns vi fremstår.

Tekst og foto av Geir Ertzgaard,
lærer på Solborg folkehøgskole

Jeg var innom folkehøgskolens hjemmeside, og så at det var mye aktivitet der. Det sto blant annet: «Hva brenner du for?». Spørsmålet kan målbare et typisk ekstrovert ideal. Men det ekstroverte idealet må ikke få for mye plass. Dette idealet preget *Jesus Revolution (RT)*, og det preger folkehøgskolen, sier Vigdel. – Det må vi være oppmerksomme på.

Erfaringer fra Jesus Revolution.

Hans Eskil valgte ikke folkehøgskole etter videregående. Som den ivrige ungdommen han var, ble det i stedet Jesus Revolution og fire år med gateteam, menighetsplanting og travle dager for evangeliets sak i Drammen og Østerrike. Det tette, intense 24/7-livet, uniformeringen og den felles visjonen tok hardt på. Han fikk etterhvert nok av dette livet, brøt båndene til organisasjonen og begynte på vandringen mot stillingen han har i dag som ungdomsdiakon i Sola menighet i Rogaland. Erfaringene i Jesus Revolution førte til selvransakelse og jakten på å finne et språk for hvorfor det ble som det ble. Det endte altså opp med boken *Ingen introverte*

i himmelen, som ble gitt ut på Luther forlag i sommer. I boken skriver han:

«Vi trenger et språk for å sette ord på hvem vi er som deltagende individer i et fellesskap, at vi alle må få delta med vår personlighet.»

Boken har fått stor oppmerksomhet og mye anerkjennelse. I den beskriver Hans Eskil et miljø med høye idealer, en sterk, autoritær lederstil, og markant uniformering. Medlemmene var lojale, og kritiske spørsmål ble underkjent.

Fristeder alene. I Østerrike finner Hans Eskil seg et fristed på en kaffebar i byen Graz. Uten at han kan benytte seg av begrepet, språket har ikke falt på plass enda, har enda verken forstått eller akseptert at han er introvert. Men han liker seg på steder der han kan være alene, hvor han får sitte i fred og uforstyrret vandre i egne tanker – det er på slike plasser at han samler krefter. Introverte samler krefter helst i stille rom.

– Å sitte alene ved et av de store vinduene ble min oase. Jeg forsto ikke hvorfor, men jeg elsket det. ... jeg lærte meg å elske å være alene, uten å reflektere videre over at det var det jeg gjorde.

Så vi møtes på Kokko kaffebar, et hipt og trendy sted i Østervåg i Stavanger, et sted hvor folk sitter med hver sin Latte og laptop, dypt inne i hver sin verden, eller fordypet i stille samtaler to og to. Kaffemenyen er omfattende, og eksteriøret moderne, luftig og minimalistisk. Det er ingen ledige bord når vi kommer, men servitørene rydder plass til oss midt i tråkket, så de som sitter rundt oss må lytte til samtalen vår om de vil eller ikke.

Misforståtte begreper. Det må en begrepsavklaring til. Ekstrovert, introvert, utadvendt og innadvendt er begreper det er lett å misforstå, og misforståelser kan skape unyanserte forestillinger. Så Hans Eskil forklarer.

– Innadvendt og utadvendt er i følge ordboka det samme som introvert og ekstrovert. Men måten en bruker ordene innadvendt og utadvendt i dagligtale er ofte misvisende, man ilegger dem en annen betydning. Vi tenker gjerne utadvendt som noe positivt, og innadvendt som noe negativt. Men innadvendt/introvert og utadvendt/ekstrovert er helt nøytrale begreper. Det handler ikke om hvordan man oppfører seg, men hvilke preferanser man har.

– Å være *introvert* handler om hvordan du forholder deg til den ytre og indre verden, hvor en henter energi fra. Grovt sett tenker man at introverte lader batteriene ved å være alene, mens ekstroverte lader batteriene ved å være sammen med andre. Introverte kan stortrives i sosiale settinger som for eksempel en fest og dermed fremstå utadvendte, men festen tapper introverte for krefter fortere enn for ekstroverte, og de trenger mer alenetid for å hente seg inn igjen. I boken har jeg med vilje valgt å bruke fagbegrepene introvert og ekstrovert, for å skape avstand til de mer folkelige begrepene innadvendt og utadvendt, som altså ofte brukes feil.

Hans Eskil viser til Stjernekamp der det for eksempel ble sagt: «I hardrock må du være ekstrovert». For ham er dette en misforståelse. Introvert og ekstrovert ligger et nivå under adferd, det handler mer om virkelighetsoppfatning. Introverte liker å >>

<< forholde seg til den indre verden, ekstroverte til den ytre verden. Hardrock og introversjon er ikke motsetninger. Ekstroverte får energi fra det, introverte må hente energi til det.

Den gode individualismen. – *Da er vi tilbake til utgangspunktet. Det ekstroverte idealet preger folkehøgskolen, og skoleslaget har jo et sterkt sosialt ideal. Hvordan skal vi treffe introverte i våre sammenhenger?*

– For introverte kan folkehøgskolen bli krevende. De blir fort slitne i slike sosiale sammenhenger, hvor det å være til stede sammen er idealet. Dette krasjer med mitt bilde av folkehøgskolen. I dag er mange stressa. Jeg tenker at folkehøgskole er en ypperlig anledning for *den gode individualismen*.

Den gode individualismen er et av de sentrale temaene i boken. Hans Eskil skriver: «Gode fellesskap oppstår ikke i et vakuum. Gode, bærekraftige fellesskap er avhengige av sunne individer, og derfor må vi ta inn over oss viktigheten av individualisme. For er det ikke plass til individet, blir heller ikke fellesskapet sunt.»

Han skriver også: «Vi trenger et språk for å sette ord på hvem vi er som deltagende individer i et fellesskap, at vi alle må få delta med vår personlighet.» Han finner støtte hos Immanuel Kant. «Under studiene i årene etter JR var det noen oppdagelser som utmerket seg. Jeg lærte for eksempel om Immanuel Kants kategoriske imperativ: 'Mennesket er aldri bare et middel for å oppnå et mål, mennesket er et mål i seg selv.'»

Hvile. – *I denne sammenhengen blir pausen og hvilen viktige verktøy. Hvordan setter du hvilen inn i en folkehøgskolesammenheng?*

– Pauser er viktig. Det må være tid til å dagdrømme, tid til å kjede seg. Forskning viser at hjernen har godt av å koble seg av. Derfor må vi idealisere hvilen. Det har noe med idealene en presenterer å gjøre. Thomas Sjødin har skrevet i *Mens du hviler* at det skjer mye mens du hviler og kobler ut. Folkehøgskolene kan bruke det som er av felles tid til blant annet å fokusere på hvilen. Det handler om å snakke *vel* om den. Vi er vant med å problematisere mangel på produktivitet.

«Vi er vant med å problematisere mangel på produktivitet. Vi tenker på det å hvile som noe instrumentelt, noe vi gjør for å oppnå noe annet. Men i folkehøgskolen kan hvilen være en verdi i seg selv.»

Vi tenker på det å hvile som noe instrumentelt, noe vi gjør for å oppnå noe annet. Men i folkehøgskolen kan hvilen være en verdi i seg selv.

– Hvilen gjør en effektiv. Det er viktig å ikke bare tenke på seg som del av en flokk. Man kan øve på å være alene, øve på å være introvert. Det er noe som gjelder alle uavhengig av personlighet. Introversjon har verdi for alle, derfor må man passe seg for ikke bare dyrke det ekstroverte.

– Vi verdsetter det synlige hele tiden. Vi må differensiere, men har ikke et språk for det. Jeg har en følelse av at det synlige er det viktigste. Forbildene og rollene skapes i disse rammene. Forbildene blir ensidige, og lokker folk inn i ting de ikke bør inn i, kanskje fordi vi mangler et språk som nettopp gir rom for begge deler.

– *Men det får meg til å lure på: Er det mulig å lage teambuilding for introverte individer?*

– Ja. Motstand mot den rådende narrativen er viktig. Derfor må vi lage rom for en annen narrativ eller diskurs, at det er godt og lov og rett å være introvert. Det er rett å dyrke det indre rommet. I menighetene og på folkehøgskoler jobber vi i en sosial kontekst med individer. Vi gir forrang til de utadvendte, men må være bevisste på hvor mye teambygging vi legger opp til, og være forsiktig med å presentere det som mer fantastisk enn alternativet. Nyansene er viktige.

Kreativitet. I boken kobler Hans Eskil introversjon og kreativitet, og hevder at det å undertrykke det introverte også kveler kreativiteten. Kreativiteten må få rom i det enkelte individs personlighet. Han forteller historien om hvordan hans kone, som også betegner seg som introvert, fikk utfolde seg kreativt gjennom hele oppveksten. Men da hun flyttet til Frankrike for å studere kunst, ble hun med i en menighet som var så aktivitetsorientert at hun ikke fikk tid til å dyrke eller oppleve at kunsten hennes ble verdsatt. Dette fortsatte da hun flyttet til Oslo, og til slutt endte det opp med at hun la kunsten på hylla fordi «Det var jo ikke rom for den slags kreativitet i Guds rike». Hun hadde «latt seg

«Mye alenetid gir overskudd og ideer. Får jeg for lite alenetid, blir jeg for opptatt av andres ønsker og idealer, og dette demper min egen kreativitet.»

begrense av enkeltmenigheters og enkeltlederens snevre fokus». Det ekstroverte idealet tok knekken på hennes introverte kreativitet. Først da hun klarte å definere seg som introvert, og rydde tid til seg selv, fant hun tilbake til kunsten.

– Mye alenetid gir overskudd og ideer. Får jeg for lite alenetid, blir jeg for opptatt av andres ønsker og idealer, og dette demper min egen kreativitet. Vi har alle sammen egne fingeravtrykk. Ved å ha det, skaper vi videre på det Gud har skapt. Vi er kreative som mennesker, og er skapt som kreative mennesker. Men vi må ha rammer hvor vi kan vokse og utvikle oss. *Alle* har en indre stemme som kan trenes opp. Stemmene er forskjellige, men vi må legge til rette for muligheten til å uttrykke noe med våre egne stemmer. I fellesskapet kan du skvise muligheten for individuell kreativitet. Min kone er

«Mobilen kan være et punkt å hvile. Introverte liker dybde».

jo et eksempel på det.

– I 12-årsalderen oppstår ofte den kritiske sansen. Man begynner å vurdere det man selv har laget, blir misfornøyd og slutter. Vi legger vekk vår egen kreativitet for å tilpasse oss det formende fellesskapet. Jeg tror at folkehøgskolens oppgave er å la folk slippe fri fra konformitetspresset, og finne tilbake til sin egen stemme, sitt eget fingeravtrykk.

Erwin McManus, pastor i menigheten Mosaic i Los Angeles, kaller dette «The Artisan Soul». Vi skaper ut fra det Gud har skapt oss til i være.

Individualister i fellesskap. Det gjelder å gi mangfoldet et språk, og som en hjelp til å finne dette språket kan det være godt å finne seg en kafé, øve litt på å være alene, og hente inspirasjon. Hans Eskils bok er en slik bok som kan gi oss språket til å håndtere en hverdag som favner både det introverte og det ekstroverte menneske. Vi er en flokk, men vi er også en samling positive individualister i et fellesskap, et fellesskap av ulikheter og enkeltheter. I dette fellesskapet er hvert enkelt menneske et mål i seg selv. Og det kan være fint å la Hans Eskil få avslutte med et sitat fra boken: «I uniformerte fellesskap er det ikke rom for variasjon. Det gir dårlige kår både for kunsteren og gründeren.»

Og vi kan spørre oss selv: «Hvordan ser det ut når mennesker ikke få lov til å være den de er skapt til å være, når de forventer å være noe annet og alltid strekker seg etter noe større og bedre? Hva skjer når man mister sin egen stemme og egenart? Hvilke kår har kreativiteten?»

Hvordan ser det ut hos oss? •

Kreativitet

– mellom hype og håp

Kreativitet? Smak på ordet. Ikke mange ord brukes oftere.

Av Bjørn Are Davidsen,
sivillingeniør og rådgiver

Elon Musk og Henry Ford. For noen klinger det forløsende, engasjerende, nesten besettende. Skal jeg, organisasjonen eller bedriften lykkes, kreves bare enda mer kreativitet. Først da kan jeg oppnå det som skal til – på helt enestående måter! For konkurransen er tøff, ungdommen, kundene, konkurrentene krever mer og mer hvert år, hver måned, hver uke. Skal vi få nok omsetning og oppmerksomhet, må vi bli bedre enn smarttelefoner, dataspill og TV-serier. Se bare på Elon Musk med Tesla og Space X!

For andre er det mer enn lettere knugende og hemmende. Dess mer man hører om kreativitet, dess mer prestasjonsangst. Brå endringer skaper bare usikkerhet og kaos! Dess høyere jeg satser, dess lenger kan jeg falle. Og kreativitet er da for ungdommen, er det ikke? Nei, kreativitet kan være bra på fritiden for de som er interessert i slik – det kan til og med hende vi alle har litt bruk for det i blant. Men på jobb er det gode rutiner vi trenger.

Se bare på Henry Ford og samlebåndet!

Ja, begge deler er satt på spissen. Samtidig er det altså ikke uvanlig å høre noen som tenker for stort om kreativitet – eller for lite. For dette er verken noe som kommer spontant, deisende fra oven, som lyn fra klar himmel, eller er noe som møysommelig må manes frem, som å presse vann fra stein.

Kreativitet har sin plass i alle organisasjoner – og kan realiseres ved ganske enkle metoder.

Kreativitet i ulike faser. Samtidig kan kreativitet virke mot sin hensikt. Det finnes smartere måter å leve på enn å bruke timer på nye vrier i klær, matpakke eller hvordan komme meg over veien. På samme måte som rutiner kan virke mot sin hensikt, hvis det finnes enklere måter å løse noe på.

Jeg har jobbet mye med produktutvikling i en bransje der innovasjon er et must. Noen ganger handler det om milliarder av kroner. Men nettopp fordi så mye står på spill, har vi vært nøye med hvor vi er kreative. I et utviklingsprosjekt koster det lite å være kreativ i tidlige faser, mens det i senere koster mye – ikke minst fordi det forsinkes.

All fornyelse gjennomgår flere faser, selv når man bruker det som kalles smidige, eller *agile* metoder. Vi trenger å bestemme oss for hva vi skal gjøre enten det går på arbeidsmåte eller en app, et produkt eller en prismodell. Trenger jeg en bedre bil for å komme meg på kino – eller en hjemmekino? Trenger jeg et sydenfly eller solarium? Trenger vi en ny

lærebok eller en ny lærer?

I en slik fase er det viktig med *mange* ideer. Det er ikke farlig om alle gode, her handler det kun om å *utvide mulighetsrommet*. Der finnes en rekke praktiske metoder som kan utløse mange kreative forslag.

Negativ brainstorming. Selvsagt kan man sette seg i et rom og skrive ned ideer på gule lapper. Men også det blir bedre av struktur og ulike metoder. Og her finnes mange. En av de mest effektive kalles *negativ brainstorming*: Finn flest mulig feil ved produktet vi leverer eller måten vi gjør ting på.

Som i all idémyldring gjelder det ikke å kritisere andres idéer, men bygge videre på dem – her altså å gjøre dem verre. Selv om ikke alle synes det er like morsomt å være djevelens advokat, for ikke å si kundenes eller elevenes, er det avgjørende å våge å sette tingene på spissen. Når vi har malt et skikkelig svart bilde av situasjonen, er neste steg ikke å legge ned selskapet eller skolen. Nei, vi tar tak i feil og mangler og hjelper hverandre med gode ideer til hvordan vi kan gjøre noe bedre eller annerledes, eller slutte å gjøre deler av dette.

Tenkehatter. En annet styrt prosess er den som kalles seks tenkehatter, etter Edward de Bono, en av de store kreativitetsgruene. Det er ikke bare i ledermøter det alltid er noen som ønsker å vise at de er spesielt kritiske til nye forslag, andre at de er positive. Noen mener vi trenger mer tid, andre er utålmodige og vil

Foto: Sture H. Væreide

skjære gjennom eller avslutte fortrest mulig. Man drar i hver sin retning. Man kommer ingen vei. Energien er bortkastet.

Dermed foreslår de Bono at alle får hatter i forskjellige farger, de første gangene konkret. Hvit hatt signaliserer blanke ark. Vi er på jakt etter informasjon – hva vet vi – hva trenger vi å vite mer?

Med den grønne hatten skal noe nytt gro frem. Vi er kreative og kaster ut ideer. Tar

«Men nettopp fordi så mye står på spill, har vi vært nøye med hvor vi er kreative. I et utviklingsprosjekt koster det lite å være kreativ i tidlige faser, mens det i senere koster mye – ikke minst fordi det forsinkes.»

>>

Foto: Sture H. Vareide

« vi på den gule, er målet å se hva som er bra med ideene. Med den svarte ser vi etter feil og mangler, omtrent som med negativ brainstorming. Den røde forteller at nå skal vi tenke på hvilke følelser forslaget gir og hvilke verdier vi nå kan realisere.

Vi er ikke ferdige før vi har hatt på oss blå hatt – fugleperspektivet. Nå skal vi bestemme oss. Da må vi tenke fornuftig gjennom ulike innspill og vurderinger. Hva bør vi gjøre? Hva er det beste og mest riktige?

Hverdagskreativitet. Men hva med hverdagsjobben? Kan jeg være kreativ der?

På Pike Place Marke i Seattle er det en fiskebutikk som ikke er helt som andre. Slik det fremgår av videoer på YouTube leveres ikke fisken til kunden ved at noen bærer den langsomt frem. I stedet kastes den tvers gjennom lokalet. De ansatte har gjort sport av det, kundene blir både fornøyde og ikke lite begeistret for bare det å bivåne prosessen. Heiaropene runger.

Og fiskekundene er ikke alene. Butikken

«Selvsagt kan man sette seg i et rom og skrive ned ideer på gule lapper. Men også det blir bedre av struktur og ulike metoder.»

tiltrekker seg tilskuere – kunder av nabobutikker, turister og andre. Dermed handler flere på akkurat dette stormarkedet. Dermed selger man også mer fisk. Og noen tenker at dette må vi prøve, der jeg jobber.

For kreativitet handler også om å skape engasjement og trivsel. Stokke litt om på kortene. Ikke nødvendigvis ved bokstavelig talt å kaste fisk, særlig om man ikke er i fiskebransjen. Eller ikke engang gjøre noe spesielt spektakulært. Ikke alle er like ekstroverte. Kanskje er det bare små ting som skal til? Litt som når jazzmusikere improviserer. Eller barn leker.

Hvordan snakker vi til hverandre? Hva snakker vi om? Selv har jeg god erfaring med å snu ting på hodet, selv om enkelte ser litt

rart på meg. Med å ta et steg eller tre til siden. Med å lene meg tilbake. Med å tenke over hvor jeg henter inspirasjon.

Hører jeg alltid på samme musikkjanger? Har jeg noen gang lest en tegneserie for voksne? Eller en paradoksal forfatter som G.K. Chesterton? Har jeg prøvd å forstå Listhaug? Hvor ofte snakker jeg med ukjente i lunsjen – eller om noe ukjent? Er jeg interessert i hva elever hører på av musikk eller hvilke TV-serier de liker – og hvorfor de gjør det?

Selv om det heldigvis er et stykke mellom hver Elon Musk, er ikke Henry Ford eneste alternativ. For dette er ikke enten eller. Hva med å la det bli en liten rutine å være kreativ? Og bli litt mer kreativ med rutinene, med hva vi gjør, hvem som gjør det og hvordan? •

Foto: Marit Asheim

– Folkehøgskolene bidrar til et varmere samfunn

Tidligere toppalpinist Astrid Lødemel tok et verdivalg da hun begynte å jobbe på Rønningen folkehøgskole. – Her ser man hele mennesker. Det er viktigere for meg enn høy lønn, sier hun.

Av Marit Asheim, journalist og informasjonsrådgiver i IKF

– Folk blir gjerne litt overrasket når de hører at jeg er idrettslærer på en folkehøgskole, sier Astrid Lødemel.

Fra BAMA til Rønningen. Den tidligere toppalpinisten kom fra jobben som sponsorsjef i BAMA da hun startet som lærer på toppidrettslinja ved Rønningen folkehøgskole. Hun var attraktiv i bransjen, og kunne fått flere lignende stillinger. Selv kjente hun på at det ble for upersonlig.

– Jobben som sponsorsjef var en spennende periode. Det var høyt tempo og mange arrangementer. Samtidig ble det mye overfladisk og fasade. Jeg deltok sikkert på flere hundre eventer, men det ble korte møter.

Pengene jeg disponerte var attraktive. Mange ville snakke med meg, men jeg kom aldri innpå folk, sier Lødemel.

– Livet er virkelig mer enn kjøp og salg! Nå stråler hun hver gang hun får snakke om jobben sin på Rønningen.

– De som rynker litt på nesa når de hører ordet folkehøgskole, snur fort når de ser hvor fornøyd jeg er og hvor godt jeg trives. Folk ser kanskje ikke lenger opp til meg på grunn av jobben min, men de kan bli imponert over den jobben folkehøgskolene gjør, sier hun.

Født på folkehøgskole. Helt ukjent med folkehøgskole var derimot ikke Lødemel. Faren hennes var idrettslærer på Voss

>>

«Noe av det flotteste med Rønningen er verdisynet på skolen. Her finnes mange verdier som idrettsfolk har godt av å ta med seg.»

«< folkehøgskule i 15 år. De første barneårene gikk hun ofte over tunet og lekte i gymsalen.

– Til forskjell fra Rønningen er ikke Voss en kristen folkehøgskole, men konseptet folkehøgskole har jeg hele tiden hatt i blodet. Mye er helt likt! Skolen har en unik måte å gi livsmestring på, gjennom å vise at man er verdifull, sier Lødemel.

Etter hun la opp som alpinist, ble det studier i historie og mediefag, i tillegg til idrett og friluftsliv på Norges Idrettshøgskole. Drømmen om å bli lærer kom tidlig. Først etter åtte år som sponsorsjef tok hun praktisk-pedagogisk utdanning.

– Jeg hadde planlagt å jobbe på en videregående skole, men etter å ha sendt noen søknader skjønte jeg at jeg kom til kort uten arbeidserfaring som lærer. Det var en uvant følelse å bli avvist, samtidig som jeg tror jeg hadde godt av å kjenne på at jeg ikke kunne bruke idrettsnavnet mitt, sier Lødemel.

Litt research førte henne til Rønningen folkehøgskole, like i nabolaget. Tilfeldighetene skulle ha det til at læreren på toppidrettslinja var på vei ut i svangerskapspermisjon. Nå har Lødemel startet på sitt andre skoleår, og stortrives!

– På folkehøgskolen får jeg som lærer brukt flere sider av meg selv. Min egen erfaring som idrettsutøver kommer godt med. Her trengs dessuten livserfaring, ikke bare fagkompetanse, sier Lødemel.

Spesiell idrettslinje. Toppidrettslinja på Rønningen folkehøgskole skiller seg litt fra andre idrettslinjer. Den er beregnet på elite- og toppidrettsutøvere i individuelle idretter.

«< Pengene jeg disponerte var attraktive. Mange ville snakke med meg, men jeg kom aldri innpå folk.»

På skolen får de mulighet til å satse for fullt på sin egen gren, og flere landslagsutøvere er elever på linja.

– Det unike her er at elevene både får satse på egen idrett, samtidig som de får med seg folkehøgskoleopplevelsen, sier Lødemel.

Årets elever er aktive innen turn, sprint, mellomdistanse løp, langrenn, fotballtriksing, diskolf og orientering.

– Hos oss får elevene frihet til å trene, men de får også mye struktur. Dagene har en fast rytme. De får dessuten med seg mye varme fra fellesskapet, legger hun til.

Verdier. For fellesskapet er viktig for Lødemel. Selv om idrettselevene er vant til å være individualister, er hun opptatt av at de skal bidra på lik linje med de 14 andre linjene på skolen. Det gjelder alt fra oppvask til elevkvelder og sosialt engasjement.

– Noe av det flotteste med Rønningen er verdisynet på skolen. Her finnes mange verdier som idrettsfolk har godt av å ta med seg, sier hun.

Lødemel trekker spesielt frem solidaritet og toleranse, større blikk på verden, inkludering og psykisk helse.

– Jeg tror det er godt for elevene å komme til et sted hvor de får lov til å være gode. Her kan de vise at de kan noe, uten å bli offer for janteloven. Samtidig gir bredt fagtilbud og ulike interesser i elevflokket en større dimensjon på mye, sier hun.

Skolen bør lære av folkehøgskolen.

– Jeg er overbevist om at samfunnet vårt

trenger folkehøgskolen også i framtida. De er med på å gjøre det varmere, sier Lødemel.

Samtidig mener hun resten av skole-Norge har mye å lære ved å se til folkehøgskolen.

– Skolen i dag preges av mange rapporter. Den mangler varme, og får ikke fokusert like mye på innhold som den burde. Klassene er store, og lærerne har ikke kapasitet til å se den enkelte elev, sier Lødemel.

Selv erfarer hun noe helt annet på folkehøgskolen.

Dype samtaler. – Halve jobben min går med til å følge opp elever. Det gjelder alt fra romsjekk til dypere samtaler om livet. Det sies at man skal ha fire utviklingssamtaler i løpet av året. Jeg føler at jeg har én elevsamtale om dagen. Minst! sier hun.

På løpeturer i marka er det enklere å ta opp ting som oppleves vanskelig.

– Utfordringen i skolen er at altfor mange elever sliter. Hos oss finner du flere elever som har hatt 13 års skolegang fylt med dårlige opplevelser. I løpet av noen måneder på folkehøgskolen får de plutselig et helt annet syn på skole, sier Lødemel.

– Jeg tror mye av årsaken ligger i at de føler seg verdsatt, at de blir sett, legger hun til.

– Både som idrettsutøver og sponsorsjef har jeg kjent på det å være attraktiv. Elevene her synes nok det er kult at jeg har gjort det bra i alpint, men mye viktigere for dem er det at jeg kan være en voksenperson som ser dem. At jeg kan hjelpe dem med en utskrift, eller få tak i mamma når noe er vanskelig, sier Lødemel.

– Det er fantastisk å få jobbe med ungdommer, og jeg føler meg utrolig heldig. Kompetansen i folkehøgskolen er spesiell! Det er mye viktigere for meg enn høy lønn, avslutter hun. •

Foto: Marit Asheim

Opinion: Om unge og folkehøgskole.

Unge ønsker, men frykter også forandring

Våren 2018 gjennomførte markedsanalysebyrået Opinion en undersøkelse om ungdom og holdninger til folkehøgskole på oppdrag fra informasjonskontorene.

Av **Mette Røstum**,
informasjonsrådgiver IKF

Unge vet mer om folkehøgskole, men er redde for å søke

En ny spørreundersøkelse blant norske ungdommer viser at de vet mer om folkehøgskole, og er mer positive til skoleslaget vårt, enn for fem år siden. Det er frykt for forandring og for dårlig uttelling som er den største bremsen for å velge skoleslaget vårt.

Analysebyrået Opinion har laget en større undersøkelse blant norske ungdommer på oppdrag fra folkehøgskolenes informasjonskontorer. Undersøkelsen besto både av spørreundersøkelser, intervjuer med ungdommer i 2. klasse på videregående skole og kontakt i ulike grupper av ungdommer.

De viktigste funnene som spørreundersøkelsen avdekket var disse tre punktene:

1. Unge søker kontroll, trygghet og optimalisering av fremtiden.

Dagens unge opplever å ha et vell av valgmuligheter. Samtidig har de stor kunnskap om hvilke risikofaktorer som kan stå i veien for det vellykkede livet de ønsker å oppnå. Dette skaper redsel for å ta risiko og for å velge annerledes. Målet for mange av dagens unge er: trygge rammer.

2. Unge mener at folkehøgskole gir mulighet til forandring og nye impulser.

Den overordnede driveren for å vurdere og velge folkehøgskole er muligheten til forandring. Det handler om muligheten til å ta et steg til siden og ut av produksjonsløpet mot å bli en vellykket borger av AS Norge: andre rutiner, andre innfallsvinkler, nye mennesker, nye impulser.

3. Barrieren mot folkehøgskole er frykt for forandring og dårlig uttelling.

Det å velge folkehøgskole betyr å velge et alternativ til det sikreste løpet mot et trygt å vellykket liv i AS Norge. Redselen for ikke å få uttelling, eller å komme bakpå i forhold til «de andre» er viktigste barriere for å velge bort folkehøgskole.

Redd for å velge feil

Mange av de unge opplever at de har så mange valgmuligheter at de blir redd for å velge feil, og så mye kunnskap om potensi-

elle risikofaktorer at man blir opptatt av å redusere risiko og skape trygge rammer for livet.

Derfor velger mange unge gjerne det som er trygt, kjent og velprøvd både når det gjelder jobb og skole. Man tar rett og slett færre sjanser i frykt for å miste kontroll, og føre livet i feil retning fra starten.

Dette er også grunnen til at flere enn noen gang trener og spiser sunt, og at de samtidig drikker mindre alkohol. Det handler om kontroll på kropp, helse, karriere og sosial aksept.

Undersøkelsen viser også at mange er opptatt av tradisjoner, orden i livet og tenker mer langsiktig når det kommer til fremtiden enn tidligere generasjoner.

Press for å få perfekt liv

De unge har blitt kalt Generasjon Prestasjon, Flink Pike eller Prosjekt Perfekt. Alle handler om det samme: En søken etter det optimale i de fleste områder av livet, enten det er skole-resultater, den perfekte sommerkroppen eller maksimalt vellykkede ferieopplevelser.

For mange oppleves det som et sterkt og stressende press, men også som en naturlig del av tilværelsen, som de har akseptert som et faktum og er en sterk driver i deres valg for fremtiden. Det er derfor viktig for de å velge både den raskeste og optimale veien

>>

<< i deres karriere og videre liv.

Derfor opplever de unge at det er lite rom for å være kreative og drive med selvrealisering på det personlige eller hobbymessige plan med sine veivalg. Det å prioritere et friår oppfattes av mange som et usikkert valg, som ikke direkte kan linkes opp mot videre suksess for fremtiden, og som i det ekstreme kan være et «sløst bort» år av livet.

Avbrekk eller trygghet

Ungdommene står under et krysspress mellom tryggheten ved å gå rett videre på universiteter og høyskoler og det å velge et tiltrent avbrekk.

Folkehøgskole oppleves av mange som et avbrekk og forbindes derfor med lite trygghet. Når folkehøgskolene i tillegg betyr at man må reise bort fra venner og foreldre, så øker utryggheten.

Samtidig nevner mange ungdommer at de føler de trenger et avbrekk og der kommer folkehøgskolene høyt på listen over trygge valg.

Økt kjennskap til folkehøgskole

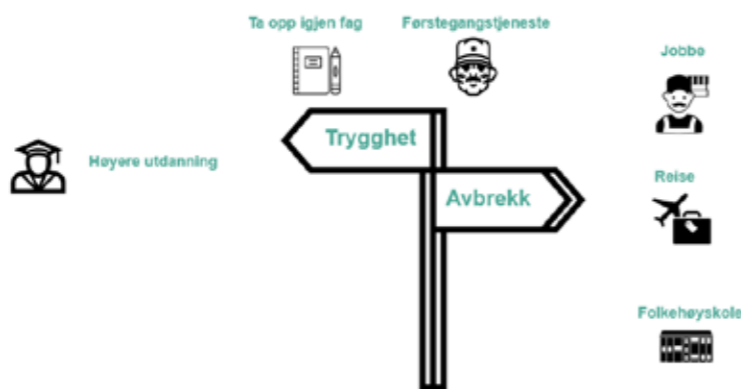
Kjennskapet til folkehøgskole hadde økt i forhold til en tilsvarende undersøkelse foretatt for fem år siden. Det er hyggelige tall siden undersøkelsen også viser at ungdommer som kjenner til folkehøgskole er mer positive enn dem som ikke kjenner til folkehøgskole.

Hva betyr det for folkehøgskolene?

For folkehøgskolene betyr det at vi både må vise fordelene ved avbrekket som folkehøgskolen gir, at man får nye impulser og opplevelser, men også at folkehøgskole ikke bare er et avbrekk, men også et fornuftig valg. Vi må ta ned frykten for forandring og vise fordelene med det.

Vi må også fortsette det gode arbeidet med å øke kjennskapet til folkehøgskolene. Flere fornøyde elever betyr flere venner som får høre om opplevelser og læring – og at folkehøgskole ikke er skummelt. •

Mulighetene de står ovenfor og hvilke behov mulighetene svarer på

Folkehøgskolene oppleves som et skummelt, men kanskje også et nødvendig avbrekk på veien mot «det perfekte liv».

Ungdommer som kjenner til folkehøgskole er vesentlig mer positive til skoleslaget enn dem som ikke kjenner til folkehøgskole. Tallene til venstre er positiv holdning til folkehøgskole, tallene til høyre er negative holdninger.

Stian Kilde Aarebrot:

Nåden hjelper oss å handle riktig >>

Av Tom Arne Møllerbråten

Steg-spaltist aktuell med ny bok

<< Han har tro på kirken, men etterlyser en kirke som gjør alvor av hva det innebærer å følge Jesus – i praksis. Selv har han alltid hatt lett for å granske seg selv og sine miljøer, alltid lett for å stille spørsmål ved ting. – Jeg kan ofte kjenne på det som skurrer i meg selv og miljøet, sier Stian Kilde Aarebrot, prest i Etter Kristus. Og noe skurrer i dagens kirke. Den har lagt alle eggene i en kurv. All vekt er lagt på ordene, men praksisen er glemt.

Jeg møter Stian i Oslo sentrum to dager etter lanseringen av hans nyeste bok *Kunsten å forme livet*. Vi har avtalt å treffes på restauranten Bare Jazz, vann- og kaffehull for jazzelskere, som det heter. Stian har levert tekster til *steg* nå i snart to år, og nettopp disse tekstene har vært utgangspunkt for flere av kapitlene i boken, så lesere av *steg* burde være godt kjent med noe av det Stian brenner for. Nå går han fra intervju til intervju og snakker om *Kunsten å forme livet* – *plastisk teologi*.

Intensjonen. Boken er et resultat av ti års arbeid, men intensjonen har hele tiden vært den samme: Å skrive om at vi blir det vi gjør. Jeg gratulerer han med ny bok og røper like godt med en gang at jeg liker boken. Den er godt skrevet og jeg slutter meg til dens budskap.

Vi bestiller hver vår kaffe og setter oss ned.

– Hva vil du med boken din?

– Jeg ønsker at boken skal utruste kirken til å fungere og blomstre i et sekulært samfunn, sier Stian. Og da er praksisen viktigere enn ordene.

Vi snakker om en kirke der alle grafer peker nedover, om økt ikke-tro i samfunnet, og om skillet mellom liberale og konservative i kirken. – Jeg tror at om 20 år vil ikke skillet gå mellom liberale og konservative kristne, men mellom praktiserende og ikke-

praktiserende. Praksisen vil forene gamle motsetninger, sier Stian.

Ord er viktige. Han fortsetter å forklare at ordene er viktige, også for ham. Da han som ung i pinsemenigheten på Hamar kom med mange spørsmål, var det nettopp ord han ville ha, men ble ofte møtt med dårlige svar, eller ingen svar. – Jeg er veldig for apologetikk, sier han. En kort periode ble han ateist, men endte likevel opp på Ansgarskolen, for å ta Kristendom grunnfag. Der opplevde han at de satte pris på spørsmålene hans og svarte skikkelig på det han lurte på. Så ord er viktige, men det handler om å ha to tanker i hodet samtidig, og da handler det også om å holde opp hva disse ordene skal gjøre med oss i våre liv i dag.

Nåden er en kraft. – Du er opptatt av handlinger, eller gjerninger, er det et forsøk på å innføre gjerningskristendom igjen?

Stian tar sterk avstand fra alle tanker om at vi skal gjøre oss fortjent til frelse gjennom gjerninger. – Det er ikke det jeg snakker om. Men jeg ser på nåden mer som en kraft enn som en frivillet. En kraft som gjør oss skyldfrie, men som også gjør oss i stand til å handle riktig.

Han siterer et Jesus-ord fra Matteus: «Kom til meg, alle dere som strever og bærer tunge byrder, og jeg vil gi dere hvile. Ta mitt

åk på dere og lær av meg, for jeg er mild og ydmyk av hjertet, så skal dere finne hvile for deres sjel. For mitt åk er godt og min byrde lett.» – Legg merke til «kom til meg» – «hvile» – «ta mitt åk på dere», altså at nåden fører til en handling, en måte å leve på. Men dette er ikke en quick-fix, det tar tid, sier Stian.

I boken beskriver Stian to hendelser som plantet disse tankene hos han. Først en tale den kjente predikanten og retreat-lederen Edin Løvås holdt i Sub Church i 2003, og det andre er møtet med det kristne fellesskapet ReImagine i San Fransisco under et opphold der i 2008. Der ble han blant annet utfordret til å be en konkret person om tilgivelse. Stian kom på at han for tjue år siden hadde stjålet en sykkel fra en kamerat. Denne episoden kom nå fram igjen. Han kontaktet kameraten igjen, riktignok nokså skamfull, ba om tilgivelse og fikk samtidig en ordentlig opplevelse av hva nåde er. – Nåden er konkret, sier han.

Vaner og uvaner. På mange måter kan man si at *Kunsten å forme livet* handler om å jobbe med vanene i livet sitt slik at nådens kraft får hender og føtter. Når Stian setter fokus på vaner, er han på linje med en lang rekke forfattere som de siste årene nettopp har et slikt fokus, og han er helt i tråd med moderne hjerneforskning. Dette kommer klart til uttrykk gjennom boken. At hjernen er påvirkelig og kan forandres kommer net-

Foto: Tom Arne Møllerbråten

<<Jeg ønsker at boken skal utruste kirken til å fungere og blomstre i et sekulært samfunn.>>

topp av at den er plastisk, derav kommer det nye begrepet plastisk teologi også. Teologien ønsker å sette spor i livene våre. Tro og vitenskap går hånd i hånd når vi snakker om å forandre oss, tenker Aarebrot.

– En god vane former deg. Den bygger karakter. Vanene hjelper oss å handle automatisk slik at vi dermed blir mindre slitne. Tannpuss er et godt eksempel. Vi gjør det, tenker ikke noe særlig over det, og blir heller ikke slitne av det.

– Men også de dårlige vanene eller uvanene former oss. Avhengighet av alkohol eller narkotika er opplagte eksempler. Vi blir det vi gjør, også når det kommer

til det negative. Digitale uvaner, som at vi sjekker Facebook under middagen, er et annet eksempel.

Alt henger sammen. Tanken er at vi som kristne skal øve inn gode vaner og gradvis få disse til å bli automatiske, og samtidig øve oss på å kvitte oss med de dårlige. Stian mener vi ofte har for sterke vegger mellom det åndelige og det verdslige, men et slikt skille er ikke mulig. Hele livet er involvert i dette prosjektet. Slik blir digitale vaner, økonomiske vaner, konsumering, spisevaner og kirkegang og trosliv sider av samme sak.

Utilstrekkelighet. – Kan dette likevel nærme seg en slags «ta-seg-sammen»-kristendom? Kan det fort bli slik at du er en som fikser dette, og at andre får følelsen av å komme til kort i møte med deg?

– Jeg ser at det kan se slik ut sett utenfra, men innenfra er det helt annerledes. Det jeg merker først og fremst, er min egen tilkortkommethet og utilstrekkelighet. Jeg får et sterkt behov for nåde i møte med dette.

– I Etter Kristus legger vi veldig vekt på at du må «ta neste skritt fra der du er», og ikke sammelikne deg med andre når vi jobber med Jesusdojo.

Men kommunikasjon er vanskelig. Her nevner han noe presten Sunniva Gylver har

>>

«Stian mener vi ofte har for sterke vegger mellom det åndelige og det verdslige, men et slikt skille er ikke mulig.»

Foto: Tom Arne Møller-bråten

«< sagt om det pastorale dilemma, nemlig at i en og samme preken skal man prøve å formidle «Du er god nok som du er» til de som trenger det, og samtidig «Du trenger et spark bak» til de som trenger det. Alle er på forskjellige steder, og alle trenger forskjellig budskap avhengig av hvor de er i livet.

Bare tro. – Mange sier at de ikke får til dette med å tro. Hva tenker du om det?

– De som sier dette snakker ofte om tro som en intellektuell overbevisning. Men tro er også lengsel, følelser, fellesskap og handlinger. Kanskje det er lettere for mange å begynne med handlinger, sier Stian. – Handlinger kan være inngangsporten til kirkens sosialisering.

Kaffen er drukket opp. Jeg takker for intervjuet, men blir ikke ferdig med tankene til Stian. Han har et veldig godt poeng i at «det er ikke bare bare å tro», og at det kanskje er mye lettere for mange å begynne med å gjøre gode gjerninger, å jobbe med sine egne praksiser med å bli bedre mennesker og å skape en bedre verden, ett skritt om gangen. Det blir veldig konkret. Og kanskje nåden er en kraft som hjelper oss i det konkrete. Jeg tror det.

Stian har skrevet en bok jeg sterkt vil anbefale, en bok jeg kommer til å bruke mye i årene som kommer. •

FAKTA:

Stian Kilde Aarebrot

- Gift, tre barn
- Prest i Areopagos og daglig leder i Etter Kristus
- Forfatter av blant annet *Presten og ateisten* sammen med Didrik Søderlind
- En av lederne i Sub Church
- Innførte Jesusdojo til Norge
- Jesusdojo – øvelser i å konkretisere og praktisere kristen tro i dag.

Utdrag fra «Kunsten å forme livet»

Kapittel 18: Å angre er å seire

gjennom det vi gjør og ikke gjør.

Mens kirken roper: «Kyrie – Herre, miskunne deg over meg, en synder», trekker tidsånden lett på skuldrene og sier med Edit Piaf: «Non, je ne regrette rien» (Jeg angre ingenting). Eller noe å la: «Jeg har gjort mye idiotisk, men jeg står for det.» Å stå for det en har gjort er blitt en viktig verdi for mange. Hovmod har nærmest blitt en dyd, mens ydmykhet står for fall. Et betegnende eksempel på dette er at den mest brukte sangen i begravelser i England for tiden er Frank Sinatras «My Way». Anger er avleggs. Ordet har blitt plassert i kjellerboden, sammen med andre ord som blir sett på som arkaiske og undertrykkende: synd, skriftemål, ondskap. Og døra holdes låst med påskriften: «Vi lever da tross alt i 2018.» Samtidig lever andre «middelalderske» praksiser i beste velgående. Gapestokken, for eksempel.

**And you could have it all
My empire of dirt
I will let you down
I will make you hurt**

NINE INCH NAILS

Ett område der våre omgivelser bryter med kristen tro handler om menneskesyn og hvordan vi forholder oss til at vi roter det til og ødelegger for oss selv og andre

Aldri før har så mange blitt uthengt til spott og spe som nå. Videoklipp av folks flaueste øyeblikk legges ut på nettet og skaper evig ydmykelse. Og på sosiale medier spres bilder med fullt navn av både dømte og frikjente. Å være fredløs er ikke en praksis som opphørte med vikingtiden. Det sies at synd og ondskap er religiøse konstruksjoner, og så fort religionen forsvinner eller i det minste mister sin makt, så – imagine – vil

verden endelig bli et fredelig sted.

En slik blåøyd tenkning eksemplifiseres godt med en bussreklamekampanje som British Humanist Association og Richard Dawkins med flere sto bak. I 2008 kunne en lese på langsiden av Londons busser: «Gud finnes sannsynligvis ikke, så slapp av og nyt livet.»

Budskapet får det glatte lag av ateisten Bjørn Stærk i Å sette verden i brann – en ateist skriver om Jesus. «Som livsfilosofi er det på nivå med en deodorantreklame.» I boken parafraserer Stærk fra Francis Spuffords Unapologetic: «Som om 'Nyt livet' er noe du sier til en som ser ektefellen sin forsvinne inn i demenståken, skritt for skritt, dag for dag. 'Nyt livet'-ateister har ikke noe å si til demonen som setter klørne i vennen deres. Blikket viker unna.» 178 Nytelse er bare én av et lass av følelser, skriver Francis Spufford videre. Resten av tiden går med til kjedsomhet, frykt, usikkerhet, nysgjerrighet, hat, lettelse og så videre. Å si at livet skal nytes, og bare nytes, blir som å si at fjell bare skal bestå av fjelltopper, eller at alle farger skal være fiolette.

Så om en skal ta Dawkins & co på ordet, betyr det «at enhver som ikke nyter livet er overlatt til seg selv. [...] Det ateistreklamen sier er: Det kommer ingen hjelp.» •

Av Johan Lövgren,

ph.d. i folkehøgskolepedagogikk, prest og lærer på Grenland folkehøgskole, og ansatt i NKF

To møter som gir et bilde

Folkehøgskoleforskning – fortid, nåtid og framtid

København og Malmø. Jeg begynte i København for å møte en gruppe forskere og skribenter på Folkehøgskolernes forening. Den første folkehøgskolen i Danmark (og derfor den første i verden) ble startet i 1844, så danskene feirer 175 års jubileum i 2019. Jeg er i den sammenheng bedt om å skrive en av bøkene i en serie som skal markere jubileet. Det er flott å bli bedt med i et slikt prosjekt, ikke minst for å høre hva danske folkehøgskoleledere og forskere er opptatt av.

Rett etter møtet i København dro jeg videre til Mimerkonferansen på folkehøgskolan Hvilan utenfor Malmø. Hvilan feirer i år 150 års jubileum som den første folkehøgskolen som ble etablert i Sverige. Mimerkonferansen fungerer som en samling for svenske og nordiske folkehøgskoleforskere, organisasjonsledere og praktikere. Her kjenner jeg mange av deltakerne etter å ha deltatt og bidratt på konferansen de siste fem årene.

Tre avgjørende tema. Både i København og på konferansen i Malmø var det tre hovedtema som ble diskutert. Ved et jubi-

leum er det naturlig at historien til folkehøgskolebevegelsen kommer i sentrum. Hvordan skal vi se på våre røtter? Hvor finner vi vår felles identitet? Det andre temaet som ble diskutert, handler om folkehøgskolens situasjon i dag. Selv om folkehøgskolene i Finland, Sverige, Norge og Danmark møter forskjellige utfordringer, eier vi på mange måter en felles identitet. Et tilbakevendende spørsmål var: hvordan kan vi beskytte vår identitet som et pedagogisk alternativ i en tid hvor målbare prestasjoner blir mer og mer sentrale i skolevesenet? Som et tredje hovedtema ble den framtidige rollen til folkehøgskolebevegelsen diskutert. Hva blir folkehøgskolens plass i det samfunn som nå utvikles i Norden?

Det var flere faktorer som ble holdt fram som sentrale for å belyse disse tre temaene. Når folkehøgskolene skal forstå hvor de kommer fra, løse dagens utfordringer og planlegge for fremtiden, er det klart at flere verktøy må brukes. Her har lederne fra de forskjellige nordiske folkehøgskolebevegelsene en ting felles. De peker på forskning

som en av de viktigste byggsteinene i disse prosessene. Behovet for forskning blir poengtert som avgjørende for alle de tre tema – historien, dagens utfordringer og framtidens muligheter.

Forskning med forankring og kontinuitet. Når vi ser på de forskere som produserer folkehøgskolestudier i Norden, kan disse grovt deles inn i to typer. Den første er de som arbeider i et større fagfelt, ofte pedagogikk eller historie, og som får tildelt en ressurs for å gjennomføre et enkelt prosjekt med fokus på folkehøgskolen. Disse forskerne gjennomfører prosjektet sitt og skriver en rapport, men må så gå tilbake til sitt hovedfelt. Her får folkehøgskolene ofte gode produkter, men denne forskningen har den svakheten at den ikke klarer å skape en varig relasjon mellom forskeren og folkehøgskolebevegelsen. Fram til for noen år siden var dette den typen prosjekter som helt dominerte norsk folkehøgskoleforskning.

Den andre typen forskere er de som spesialiserte seg på folkehøgskolen. Når en for-

Foto: Sture H. Vareide

«Aller mest fruktbart blir det når en hel avdeling eller et institutt arbeider felles med folkehøgskoleforskning som et av sine fokusområder.»

sker har folkehøgskolen som et hovedfokus over lenger tid, gir det mange fordeler. Han eller hun vil bygge en kompetanse over lang tid fordi prosjektene en slik forsker jobber med ofte bygger på hverandre. Men ikke minst gir en slik forskning mulighet for å utvikle et varig samarbeid mellom forskere, folkehøgskoleledere og praktiker.

Større prosjekter. Aller mest fruktbart blir det når en hel avdeling eller et institutt arbeider felles med folkehøgskoleforskning som et av sine fokusområder. Dette gir mulighet for større prosjekter hvor forskere samarbeider. Det øker også muligheten for en kontinuitet i folkehøgskolens dialog med forskerne. Så vidt jeg kan se finnes bare

to eksempler på slike senter hvor forskere har mulighet å fokusere på folkehøgskoleforskning over tid. Det ene er Grundtvig Centeret ved Århus universitet i Danmark og det andre er "Avdelning för vuxnas lärande" ved Linköpings universitet i Sverige.

Både Grundtvig Centeret og Linköpings universitet har stillinger hvor forskere og doktorander arbeider med fokus på folkehøgskolebevegelsen. Det er også tydelig at folkehøgskolebevegelsen i Danmark respektive Sverige kontinuerlig driver prosjekter hvor praktikere samarbeider med forskere fra disse institusjonene. Eksempelene fra Århus og Linköping mener jeg viser at et senter for forskning gir folkehøgskolene mest mulighet for å ta denne forskningen i bruk.

Et senter i Norge? Vi håper at et slikt senter også er på vei å utvikles i Norge. Den første omgangen av folkehøgskolens lederutdanning ble holdt ved Universitetet i Sørøst-Norge og NLA. Samtidig som vi tilbyr dette studiet for et nytt kull med studenter, arbeider vi med å starte opp en egen praktisk pedagogisk utdanning for norsk folkehøgskole ved USN. Som et tredje skritt i dette samarbeidet håper vi på å opprette et norsk senter for folkehøgskoleforskning på Universitetet i Sørøst-Norge. Håpet er at et slikt senter vil gi den norske folkehøgskolebevegelsen et forskningsbasert grunnlag for arbeid med forståelse av fortiden, bearbeiding av nåtiden og planer innfor fremtiden. •

Unge menn tar tak i livene sine – etter å ha hørt på Jordan B. Peterson

Da den kanadiske psykologiprofessoren annonserte at han skulle komme til Oslo konsert- hus for å holde foredrag i høst, ble billettene utsolgt på én time(!). Han er beskrevet som en av de mest innflytelsesrike tenkerne i den vestlige verden av New York Times, og pågangen bekreftet kanskje det. Jeg og en kamerat var der. To timers foredrag. Ingen powerpoint. Ikke noe stæsj. Og i salen satt det 80-90 prosent med menn – lyttende.

Av Tom Arne Møllerbråten

Selve foredraget var en skuffelse, det må jeg innrømme, men det er verdt å stoppe opp litt ved fenomenet Jordan B. Peterson. B står forresten for Bernt, kunne han avsløre, og fortalte at hans forfedre var norske, til stor applaus fra salen. Så var det kanskje mangelen på kjennskap til forskjellen mellom norsk og amerikansk kultur som gjorde at han bommet på sitt publikum akkurat denne kvelden. For som regel treffer han – mer enn de fleste.

12 regler for livet. Det er nå nesten nøyaktig ett år siden en tidligere elev sendte meg et bilde av en bok han lurte på om jeg

hadde lest. I hånden holdt han Jordan B. Petersons bok *12 rules for life. An antidote to chaos*. Jeg hadde verken hørt om boken eller mannen, men ble selvfølgelig nysgjerrig. Det skulle ikke mye research til for å finne ut at denne psykologiprofessoren fra Canada var noe av det hotteste på YouTube om dagen. I året som har gått har jeg viet ganske mange timer til professorens tanker i bøker, forelesninger og debatter.

Peterson er kontroversiell og omdiskutert, det er jeg fullt klar over. Elsket og hatet, og han har markert seg i sin kamp mot det politisk korrekte, særlig mot nymarxisme, og han har

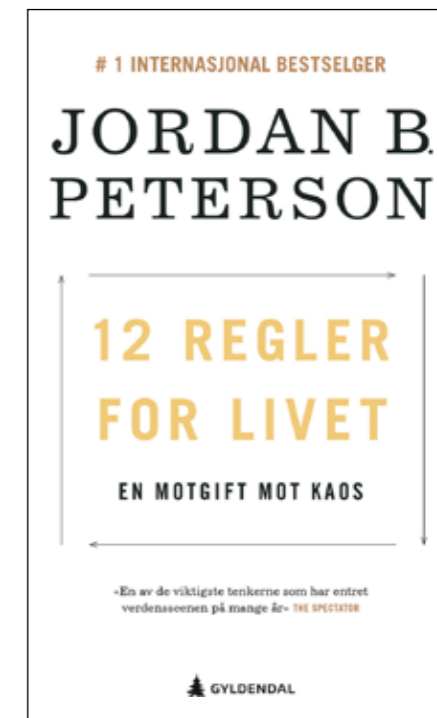
hatt flere utspill i kjønnsdebatten som raser både i Canada og i USA. Akkurat den siden av Peterson lar jeg her ligge, men jeg mener nok at han litt for ofte blir tillagt ytterliggående meninger han ikke har.

Dannelsesprosjekt. Jeg er mer fascinert av hans bok *12 regler for livet. En motgift mot kaos*, som den heter på norsk, og hvordan en selvhjelpsbok (som det kanskje ikke er, men likner på) kan slå an så til de grader blant unge menn. Vi som jobber i folkehøgskolen vil nok nikke anerkjennende til mange av reglene han serverer. Det er rett og slett et dannelsesprosjekt, begrunnet i psykologien, evolusjonen, ja, til og med i Bibelen. Hvor sprøtt er ikke det, at dette treffer gutter og unge menn i 2018?

Kanskje nøkkelen ligger i at han beskriver livet slik det faktisk oppleves for mange: kaotisk, fullt av motgang og lidelse, og meningsløshet? Så står han der i sine foredrag som en farsfigur og ber folk (les: gutta) om å rette seg opp, ta tak i livene sine, rydde rommene sine, slutte med ting de vet er ødeleggende og negative for dem, og ta ansvar. Også blir han lyttet til!

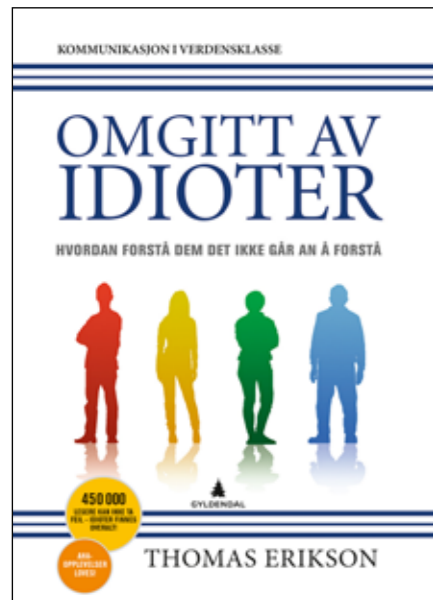
Autoritet. Han har selv fortalt om hvor overrasket han er over den effekten dette budskapet har hatt på mange unge menn. Han har en naturlig autoritet ved å være professor og klinisk psykolog, men vel så stor effekt har det nok hatt at han har brukt YouTube og andre kanaler som kommunikasjonsform. Og han identifiserer seg med sine tilhørere. Tenker høyt om problemene, og utstråler på samme tid en ydmykhet og arroganse som nok både forvirrer og provoserer, avhengig av hvor du står i sakene han uttaler seg om.

Bibelen. Peterson er psykolog og sterkt inspirert av Jungs arketyper, om grunnfortellinger som bærere av psykologiske mønstre. Det er også med slike briller han leser og bruker Bibelen. Peterson er agnostiker, men mener at Bibelen er en sann bok i den forstand at den inneholder dype, psykologiske sannheter om oss mennesker. Derfor tror han på Bibelen som en av grunnfortellingene om oss mennesker. Til og med Gud tror han på, som et uttrykk for noe sant om mennesket. Han er så fascinert av Bibelen at han bestemte seg for å gå gjennom Bibelen fra

start i en forelesningsrekke. Første foredrag i *Biblical series* heter *Introduction to the idea of God* har blitt sett over 3 millioner ganger på YouTube! Plutselig har unge menn over hele verden begynt å lese i og fått respekt for Bibelen igjen. Jeg klyper meg litt i armen og undrer meg over fenomenet Peterson, også på dette området. Om jeg ikke kjøper hele hans teologi og filosofi, eller bibeltolkning, lar jeg meg gjerne inspirere av hans aktualisering og respekt for bibelfortellingene.

Preger samfunnet. Uttallige artikler har blitt skrevet om Peterson i norske aviser og tidsskrifter det siste året, både av tilhengere og motstandere. Mens jeg jobbet med denne artikkelen, la Minerva ut enda en, undertegnet Mikkel Ihle Tande. Jeg lar like godt han avslutte: «At det var en hengslete, middelaldrende ekspert på myter og religion som skulle bli vår kulturs første akademiske YouTube-kjendis, var det få som spådde. Hva denne populariteten har å si for samtiden er usikkert, men at Peterson, uansett hvor nye og revolusjonerende hans tanker måtte være, er i ferd med å sette sitt preg på samfunnet, synes udiskutabelt.» •

Omgitt av idioter Hvordan forstå dem det ikke går an å forstå

Thomas Erikson, Gyldendal 2018

Anmeldt av Johan Sandstad,
lærer på Stavern folkehøgskole

Nærmest ubrukelig

Det kan være på sin plass å starte denne anmeldelsen med å minne om Grundtvigs definisjon av mennesket som «et Guddommeligg eksperiment av Støv og Ånd». Mennesket er ifølge Grundtvig alltid i utvikling, og er selv målet for all danning som er ment å skje i vårt skoleslag. Et menneske kan aldri reduseres til et middel for å oppnå et eller annet økonomisk eller ideologisk mål. Heller ikke tror jeg denne forunderlige delen av skaperverket som vi kaller mennesket, var ment å plasseres i kategorier med grafer og piler. Det butter litt i folkehøgskolehjertet!

Mye kan derfor tyde på at Thomas Erikssons bok *Omgitt av idioter* ikke er skrevet med folkehøgskolen for øyet. Hele hans

bok er bygd opp rundt ideen om fire mennesketyper og handler i stor grad om hvordan omgivelsene skal forholde seg til disse forskjellige mennesketyper. For i Eriksons bok forandrer de seg nemlig ikke. Det er vi andre som må forandre vår tilnærming til dem.

Dermed skiller denne typologien seg sterkt fra for eksempel Eneagrammet, som forutsetter at mennesket er en dynamisk organisme, med evne til personlig utvikling og vekst.

Eriksons bok er basert på Hippokrates sin 2400 år gamle typologi, og tar utgangspunkt i den koleriske, sangvinske, flegmatiske og melankolske mennesketyper. Det er lett å mistenke at dette er tatt med for å gi et vitenskapelig ferniss til Eriksons forsøk på å dele opp menneskeheten. Med stakkars Hippokrates som utgangspunkt, godt hjulpet av aztekernes lære om de fire elementer, definerer Erikson menneskeheten inn i fire kategorier, som for lettvinthets skyld har fått fargekoder; -rød for initiativrik, gul for kreativ, grønn for hensynsfull og blå for logisk. Interessant nok er det den omstridte amerikanske psykologen William M. Marston han låner det meste av sitt tankegods fra. Marstons egne studier av mennesketyper ble nokså «umusikalske» i lys av nazismens framvekst på 30-tallet, -kanskje et nyttig apropos til alle som prøver å dele inn mennesker i kategorier.

Tomas Erikson er adferdsforsker, og som sådan kan han kanskje tillate seg en nokså overfladisk tilnærming til menneskesjelens irrganger. Det holder at det fungerer på overflaten. Tittelen på noen av kapitlene i boka sier også sitt om dette. Her er noen eksempler: «Tilpasning», «Hvordan du legger fram dårlige nyheter» og «Hvem passer sammen med hvem; -og hvorfor?»

Allerede tidlig i boka blir det klart at målgruppen for *Omgitt av idioter* er næringslivet, altså en virkelighet der hovedmålet er å tjene penger. Og der menneskenes hovedrolle først og fremst er instrumentell, gjennom å være et middel til størst mulig økonomisk overskudd.

Dette gjør boka nærmest ubrukelig i sammenhenger der enkeltmennesker selv er målet for virksomheten; det være seg skoler, kirker eller det meste av norsk organisasjonsliv.

Boka er lettlest og innimellom riktig morsom. Som vanlig er det lettere å finne igjen andre i personbeskrivelsene enn seg selv. (Det sier jo også en del.) Tittelen er heller ikke dum; og er selvsagt ironisk ment. (Hvis du er omgitt av dem, er det stor sjanse for at du er den største selv!) Og så er det jo slik at «ei blind høne også finner et korn». For eksempel legger forfatteren vekt på at det er mottakeren som er den viktigste personen i en kommunikasjon. Det er ikke nok at jeg har fått sagt det jeg har på hjertet, hvis mottakeren hører noe helt annet. Mange relasjoner ville vært bedre om flere var bevisste på dette. Eriksons tanke om å sette sammen team, der alle mennesketyper er representert har jo absolutt noe for seg. Hvis man altså kjøper hans typologi!

Mot slutten av boka medgir forfatteren selv at bare 5% av oss er én kategori i ren form. De aller fleste er nemlig litt av hvert, og dermed blir jo det meste av boka forholdsvis ubrukelig. Noe som kanskje er like greit.

Vi lever i en komplisert verden. Og det er ikke alltid lett å orientere seg i tilværelsen. Det gjelder oss alle, og kanskje spesielt ungdom. Samtidig blir det flere og flere som gjør seg et levebrød av å «hjelp» folk til nettopp å orientere seg i denne virkeligheten. Jeg vil ikke anbefale denne boka til det bruket. •

Tipset: Haugetun-appen

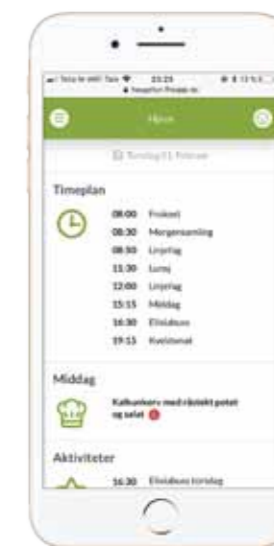
Av Erik Øysæd, lærer

De siste årene har vi jobbet med å få i gang vår egenutviklede applikasjon. Konseptet ble utviklet på innovasjonslinja, hvor første skritt var konseptutvikling og behovstesting. I løpet av våren ble appen ferdig utviklet og vi testet den mot slutten av forrige skoleår. Årets elever har brukt appen fullt fra skolestart, med gode resultater. Målet med appen er å forenkle og forbedre kommunikasjonen mellom administrasjon og elever. Vi lever i en digital verden og elevene er godt vant med at det meste skjer digitalt og på mobiltelefonen. Det har gjort at elevene raskt har omfavnet appen og bruker den til det den var tenkt til. Hver elev har sin egen bruker som er knyttet opp mot klassens timeplan, og

i appen kan elevene følge med på alt fra middagsmenyer, melde seg på aktiviteter, melde fra at de er syke, og si fra at de ikke skal spise middag på skolen. Administrasjonen og lærere jobber i et eget brukergrensesnitt, hvor de legger ut timeplaner,menyer, aktiviteter. Det som legges inn blir automatisk synlig for elevene i appen. Erfaringene så langt er gode og vi gleder oss til å utvikle appen videre, og overføre suksessen til flere skoler! •

Har din skole tips til neste nummer?

Send en mail til redaktøren,
tom.arne@sagavoll.no

Manus til morgensamling

I hvert nummer av **steg** vil en skole presentere en til to morgensamlinger. I dette nummer er det Ålesund folkehøyskole og lærer **Per Torvnes Strøm** som gir oss sitt manus.

Varden

Etter vandring langs pilegrimsleden over Dovrefjell, klyving til toppen av Slogen og ferdsel langs DNT sine T merkede ruter, er varder noe vi begynner å få et forhold til her på skolen.

I norsk kultur brukes varder på mange ulike måter. Noen bygger varder for å pynte i fjellheimen og markere at de har vært et sted. På toppen av fjell og høydedrag markerer vi gjerne med større varder. Turlag merker ruter til og fra hyttene sine med varder. Det er nok ikke ukjent å kjenne trykksfølelsen som ligger i å kunne følge en vardet sti gjennom åpent landskap som har blitt utfordrende å navigere på grunn av mørke eller tåke.

Varder er også sentrale i andre kulturer. Inukshuken har blitt et symbol på Canada og var sentral i logoen til Vancouver OL i 2010. Denne varden brukes av Nord Amerikansk urbefolkning og kan vise alt fra veien man skal gå for å komme tryggest mulig fram til å vise fiskeplasser, hellige steder, matlager, leirplasser, utsiktspunkt og doplasser.

Uansett kulturell sammenheng er varder en god og synlig merking i terrenget og står stabilt tross påkjenninger fra vær og vind.

På sensommeren satt jeg langs en sti i Tafjordfjella og passet mine to barn mens min kone var over alle hauger på jakt etter blåbær. De som kjenner henne vet at når hun først er i gang, og bære er mange og store, så kan det ta sin tid. Det var i dette tidsvinduet at jeg kom til å reflektere over en spesielt flott varde like ved der jeg satt. Det første jeg la merke til var hvor stabil den var tross min datters store interesse og iherdige forsøk på å bygge den om. Varden var tilsynelatende urokkelige selv om den var satt sammen av stein i ulike former og størrelser. Den var bygd fra bunn til topp. De steinene som var lagt først kunne ikke fjernes nå som varden var bygd på videre i høyden. Steinene over var tilpasset de under for å kompensere for eventuelle svakheter og bidra til en sterkere helhet.

Denne steinhaugen ble for meg et bilde på et levd liv. Et liv der fortid preger nåtid til å danne det menneske vi er idag. Vi kan ikke ta bort det som ikke har vært optimalt, det vonde eller ugunstige. Det har sin plass i en helhet som får lov til å reise seg og stå stødig, sammensatt av ulike deler. Videre, så kan mennesker også fungere som veisere for de rundt, som forbilder.

For meg er det mye jeg er stolt av å ha fått til i livet, men også perioder der jeg har følt at jeg ikke får det til eller perioder jeg rett og slett ikke er stolt av å tenke tilbake på. Det finnes minner som jeg gjerne skulle begravd og sluppet å bære på, men som alltid vil være en del av meg. Det kan være verdifullt å plassere hver byggstein i et levd liv i en større sammenheng for å bevisstgjøre perspektivet på hele mennesket. Varden kan også være et bilde på at man er på vei et sted og i tillegg er på vei sammen, med den en er og det en har erfart.

Forhåpentligvis så kan et år på folkehøgskole være en byggstein i din «livsvarde» som bidrar til å gjøre deg stødigere og styrker den du er. I tillegg vil dette året kunne gjøre deg til en som de rundt ser opp til og tar kontakt med.

Felles for alle gode varder er en fast grunn. Et fundament som gjør at varden i det hele tatt kan stå, men også tåler ytre krefter. Hva bygger du din identitet på? Hvilken verdier er det som bærer ditt liv? Hva tror du egentlig på?

I løpet av tiden på folkehøgskolen finnes det flere rom for å reflektere over og samtale rundt disse litt større spørsmålene. Benytt mulighetene et år som dette kan gi til å bygge videre og husk å holde blikket hevet for å oppdage medvandrerne rundt deg i skolemiljøet.

God Tur! •

Folkehøgskolelivet sett frå Botn

Av Robert Botn, lærer på Ålesund Folkehøgskole

L for lavmål

Et elevportrett

Når han ikke lenger klarer å ta imot gaver,
fordi han føler at han ikke fortjener dem
Når han slutter å gi komplimenter, redd for å implodere i møte med vantro blikk
For hvem er vel han til å gi komplimenter?
«Skryt fra sånne som deg er en hån,
hvordan våger du – uten en gang å legge ved returlapp
Det er som om du bare tar det for gitt, at
sånne som deg, som ikke kan noe – ikke egentlig – som hver dag gjør alt du kan for å holde fasaden,
klamme hender, hjertet dundrende utenpå genseeren,
balanserende på stram line over sosial avgrunn, midt mellom introvert og fjollete, øver på å plassere føttene stødig, ikke se ned,
(og du tror at ingen får det med seg)
... at dine komplimenter skulle være noe som er
verdt å ta vare på?»

Når det blir stadig flere han later som han ikke ser
fordi han vet hva han ender opp med å si;
at, sorry, men han har dårlig tid,
han snubler i sitt falske alibi
og så strener han taktfast forbi

Han lar være å dele det han skaper, sysler med, liker, står for, tror på
Inntil punktet da det han skaper og er og gjør og brenner for – ikke lenger er til
For ingenting er noe som helst før det blir noe for noen
Hans taushetens museum er ikke av interesse,
Mausoleet han har bygget rundt sin kontrovers, derimot ... Men han har låst døra og kastet nøkkelen
Per dags dato er han ikke engang verdig en plass i glemselens lagerhaller
Hans streben etter å være alt for alle, reduserer ham til ingenting
Ingenting – vel, for andre enn seg selv, selvfølgelig
Men hvilken nytte er det vel i å klappe seg på skulderen med ene hånda, bare for så å klappe til seg selv med den andre?

Full av opphamstret visdom, men overflødig i enhver diskusjon
Selvsikker, men selvutslettet

Glemt. Oversett. Ignorert.
Og han forteller seg selv,
at de som en dag skal gjøres til skamme, er de som tok for gitt, at han knapt nok er god for i overkant av Ikke en dritt,
som knakk selvfølelsen og selvtiliten hans litt etter litt,
med alt ovenfra og ned-pratet sitt
som ikke forstår hvor hardt han har strevd og slitt,
og uten å vite det holder ham fanget i et mareritt; bare litt mer, bare litt sterkere selvtilit –
så kan han i det minste være sikker på at første skritt blir noenlunde smertefritt

Han stopper.

Utslitt, livredd men innbitt,
ser seg over skulderen, kjenner raseriet velle frem, som lava,
nå skal mobben etterlates forsteinet i forvridde posisjoner
Men tunga hans er tørr og motvillig, og han blir trollet i soloppgangen da han møter sitt eget blikk,
Nitten år gammel, dukknakket og trassig,
ensom og forrådt,
alle tårer ferdig grått,
keiser i eget luftslopp,
med hans magre fjortenårige selv tittende frem over skulderen;
rastløs, selvbevisst, under et skall av selvtilit på steroider
Og helt bakerst, går nærmest i ett med veggen; ti år gammel, snart elleve, guard´en hevet,
alltid en annen, aldri seg selv, allerede da
Og kanskje er det det at han viser seg å være den modne, som først strekker frem en forsoningens hånd,
som gjør at han stikker sin egen hånd i lomma

For hvem er vel han,
som hverken var eller kunne bli til noe, som hadde blitt skutt i filler, var det ikke for alt som ble tenkt og sagt for å holde
ambisjonene hans i sjakk

Se hvordan gutten kaver og feker og trygler, klorer etter alt det han er blitt nektet i årenes løp,
men det er til det beste for gutten å lære,
først som sist,
at det ikke finnes noe sånt som sann glede for en eksternalist

Han knytter neven, og gutten speiler bevegelsen
Og han tvinger´n
Til å løfte tommelen og pekefinger´n,
forme en L over pannebrasken

L for latsabb
L for lite verdt
L for latterlig
L for lavmål

Han svelger og ser en annen vei
Den lille, naive dritten
han hever fingeren i midten,
tvinger´n
til å gi seg sjøl fingeren. •

Blåvinget vannnymfe.

Vandring i skapelsen

«Skapelsen» kan bety alt det skapte, altså et substantiv, men det kan også bety selve prosessen «at noe blir til». Det er i denne betydning jeg tenker meg det.

Av **Ulf Vege**, tidligere lærer på Sagavoll
Folkehøgskole, tekst og foto

Så vidt jeg har skjønnet, er dette i tråd med den jødiske forståelse av Gud. Han er den som får ting til å bli til – Han som får livet til å bli til. Selve verket er i stadig skapelse. Uten Gud ville livet vært utenkelig. Uten Gud ville alt «gå i stå». Den Store Mester er både i og utenfor alt. Panteismen er en vakker tanke, men den rommer ikke den jødisk-kristne Gudsforestilling og skapertanke.

Hypnotisert. For mange år siden – en juni-dag mener jeg det var – vandret jeg langs en bekk. Jeg var der for første gang. Plutselig ser jeg en mørk flyvende sak. En mørk vannymfe! Alle vannymfer fra mine tidligere vandring hadde lyse vinger. Denne hadde mørke vinger. Jeg innbilte meg at jeg kunne høre svake stille vingeslag. I timen(e) som fulgte var jeg nesten hypnotisert av dette jeg ikke hadde sett før. Jeg fulgte dens flukt. Av og til satte den seg til rette på en gren hvor den rolig lot seg studere. Vingene skiftet fra mørk blått til turkis etter som lyset falt. Det ble en underlig dag.

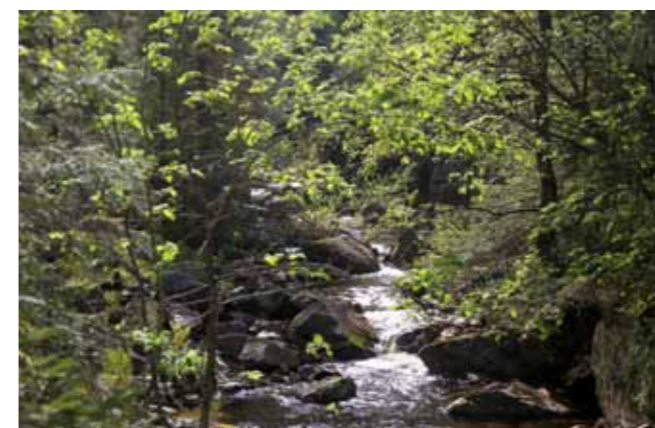
Jeg beveget meg av og til langs og av og til i bekken. Det viste seg at området med stilleflytende vann var uvanlig rikt på liv. Et sted holdt et «vanlig» vannymfepar på med sitt. Småørret pilte forskrekket avsted. Humler

summet omkring «blodferske» blomster.

Øyenstikkere. På et siv hang et tomt skall etter en øyenstikkerlarve. Etter flere år som rovgrisk larve svømmende rundt etter mat, fant den ut at tiden var moden for et liv i luften. Og for et liv fylt av luftakrobatikk og paring. Livet må gå videre.

Alt dette har sine «naturlige» forklaringer, men for den troende er man midt i skaperprosessen. Noen ganger har jeg hatt gleden av å føle meg som en del av Skaperens store mening og sammenheng. Det blir nesten mystisk. Livet i all sin skjønnhet får en til å glemme at «man spiser hverandre». Kampen for å overleve er skremmende virkelig. I løpet av de siste årtier har tusener på tusener av Guds skapninger blitt utryddet fordi vi mennesker tror vi trenger så enormt mye både ting og plass. Alt slikt glemmer jeg under mine vandring i skapelsen. Livet pulserer omkring meg og jeg er en del av det.

Vårt ansvar. At skapningen i dag lider er, er mye vår feil og vårt ansvar. Jeg lurer ofte på om Gud er i stand til å rette opp noen av våre feil eller om mennesket og dets forvalteransvar er så viktig at gjort er gjort og spist er spist så å si. Uansett – alle troende må samles i bønn for vår jord og for LIVET. For våre etterkommeres skyld ... •

Små bekker med et mylder av liv.

En øyenstikker blir til.

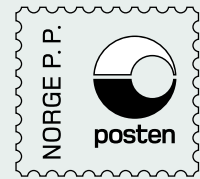

Foto: Anne Rehana Bjerga, elev på Rønningen

TEMA FOR NESTE NUMMER: Ledelse